

Economisch-Statistische Berichten

Grenzen der
„onbegrensde mogelijkheden”

★

Drs. J. F. H. Wijsen

Bankroet van de prijsconcurrentie in
Nederland?

★

Dr. F. R. Boot

Is een Nederlandse speelfilmindustrie
mogelijk?

★

Dr. F. Ph. Groeneveld

Industrieel Garantiefonds

★

Drs. J. J. Klant

De publieke kapitaalmarkt in 1955

★

C. Vermey

Engelands problemen

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

41e JAARGANG

No. 2019

WOENSDAG 29 FEBRUARI 1956

Spuistraat 172

Amsterdam

KAS-ASSOCIATIE N.V.

Giro's naar alle banken en
giro-instellingen

BETALEN · BEWAREN · BEHEREN

Kores

fabrieken aan weerszijden van de evenaar

Kores

producten niet te evenaren!

KORES voor Uw KORES-pondentie

vacatures

(Zie ook pagina 188)

PHILIPS NEDERLAND n.v.

EINDHOVEN

Als medewerker op de Juridische Afdeling wordt
gezocht een

jurist

Leeftijd ± 30 jaar.

Het is noodzakelijk, dat de kandidaat kan wijzen op enkele jaren praktijk op juridisch gebied, hetzij in de advocatuur dan wel in het bedrijfsleven.

In verband met de aard van de functie dient betrokkene een representatief en voortvarend man te zijn; hij moet voorts in staat zijn op korte termijn zelfstandig op te treden.

Volledige sollicitaties – uitsluitend schriftelijke – bij voorkeur voorzien van recente foto, te richten tot de afdeling Personeelzaken der N.V. Philips, Willemstraat 20, Eindhoven, onder ESB 56070.

R. Mees & Zoonen

Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

*Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen
Alblasserdam*

*Financiering en
algehele Deviezen-
en Verzekerings-
technische verzorging
van invoer, uitvoer
en transitio.*

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, 6, Place Royale, Brussel, postcheque-rekening 260.34.
Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit; Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

Grenzen der „onbegrensde mogelijkheden”

„This volume is concerned with American business leadership, that powerful, prestigeful and important occupational elite concentrated at the high levels of business enterprise”. Met deze eerbiedige woorden begint een onlangs verschenen boek ¹⁾ over de verticale beroepsmobiliteit in de Verenigde Staten, waarin de carrières, en de daarvoor bepalende factoren, van ca. 8.300 topfunctionarissen uit het bedrijfsleven met een bijkans verbijsterende grondigheid worden geanalyseerd.

Nagegaan werd o.a. de origine — in beroepscategorische en geografische zin over meerdere generaties — dezer functionarissen; hun opleiding; de functie waarin zij hun werkzaam leven begonnen; het aantal malen dat zij van werkring veranderden; de tijd die zij nodig hadden om de top der hiërarchieke ladder te bereiken; hoevelen hunner daarbij steun ontvingen van „kruiwagens” e.d., en uit welk milieu zij zich hun echtgenote kozen. Waar mogelijk en zinvol werden de relaties tussen deze factoren onderling onderzocht en vergeleken met de resultaten van een in 1928 onder de toenmalige leidende bovenlaag gehouden enquête. Het zal de lezer, gezien het feit, dat de gegevens en relaties in niet minder dan 199 tabellen werden vastgelegd, duidelijk zijn, dat wij op deze plaats slechts enkele punten uit dit belangwekkende boek kunnen aanstippen.

Laat ons dan allereerst vaststellen, dat zelfs in het land der onbegrensde mogelijkheden de zonen van hen, die het ver op de maatschappelijke ladder hebben gebracht, een grotere kans hebben de bovenste sport te bereiken dan de nakomelingen van minder ver gevorderden. Zonen van managers en ondernemingseigenaren kwamen nl. 7,75-maal zoveel in de rijen der topfunctionarissen voor dan overeenkomt met de beroepssamenstelling der bevolking; voor de zonen van landarbeiders, kantoorbedienden en beoefenaren van vrije beroepen waren de betreffende cijfers: 0,00, 0,80 en 3,50. Voor niet-Amerikanen is het vooral interessant te weten, dat slechts weinig immigranten de top bereikten, maar dat hun nadeel in dezen na één generatie, dank zij de efficiency der Amerikaanse „melting pot”, geheel was verdwenen. Opmerkelijk is, dat naar verhouding meer buitenlanders dan Amerikanen uit de lagere beroepsregionen een hoge functie bereikten.

De hedendaagse leidinggevende functionarissen hebben over het algemeen een goede schoolopleiding genoten,

¹⁾ „Occupational mobility in American business and industry 1928—1952”, door W. Lloyd Warner en James G. Abegglen. University of Minnesota Press, Minneapolis 1955, 315 blz., \$ 5,50, f. 22,15.

een betere dan hun vaders en een betere dan hun collega's van 1928. Niet minder dan 76 pCt. hunner heeft een college-opleiding al dan niet voltooid, tegen 28 pCt. van hun vaders en 45 pCt. hunner voorgangers. Slechts 4 pCt. heeft thans minder dan high school. Naarmate zij een betere opleiding hadden genoten, maakten zij, eenmaal in het arbeidsproces opgenomen, sneller carrière: de lieden met minder dan high school deden er nl. gemiddeld 31,0 jaar en die met een college-diploma 22,9 jaar over. Aangezien echter eerstgenoemden gemiddeld reeds op 15,3 jarige en laatstgenoemden eerst op 22,3 jarige leeftijd begonnen te werken, ontlieden de leeftijden waarop beide groepen de top hunner carrière bereikten elkaar met resp. 46,3 en 45,2 jaar niet veel. Voor het geringe aantal der weinig geschoolden, dat tot de leidende bovenlaag wist door te dringen, geldt dus, dat „given the prerequisites to mobility... the occupationally mobile man may obtain the necessary skills outside the boundaries of formal education”.

„Kruiwagens” bekortten de tijd, nodig voor het opbouwen der carrière, van rond 25 tot ca. 20 jaar, indien bloedverwanten als zodanig fungeerden, maar bleken bijna geen bekortende invloed uit te oefenen wanneer zij tot de vriendenkring behoorden, hetgeen het gezegde: „friendship may get you in the firm but after that you're on your own”, bevestigt. Voorts vinden zij, die gaarne grapjes debiteren over mannen die zeer snel carrière maakten door met „de dochter van de baas” in het huwelijk te treden, in het boek weinig stof tot inspiratie: zij die boven hun stand waren getrouwd bekortten daardoor hun carrièreperiode niet noemenswaard. De voordelen van een dergelijk huwelijk liggen meer in het sociale dan in het economische vlak.

De schrijvers van genoemd boek zijn al analyserend en vergelijkend tot de conclusie gekomen, dat de Amerikaanse maatschappij van thans meer flexibel is dan die van enkele decennia geleden. Hoewel de invloed van rang en stand nog duidelijk aanwezig is en vaders, die zich op een hoge sport der maatschappelijke ladder bevinden, nog altijd in de mogelijkheid verkeren hun zonen een voorsprong te verschaffen, vinden de nakomelingen van hen die het minder ver hebben gebracht in toenemende mate hun weg naar de functies waar macht en aanzien hun ten deel vallen. „The value of competitive and open status are felt more today than yesterday and those of inherited position and fixed position, while still powerful, are less potent now than they were a generation ago”.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Grenzen der „onbegrensde mogelijkheden”	171	Engelands problemen, door C. Vermey	182
Bankroet van de prijsconcurrentie in Nederland?, door Drs. J. F. H. Wijzen	173	Een stem uit het bedrijfsleven: Wet Bepanking Cadeaustelsel, door Drs. J. Plandsoen	185
Is een Nederlandse speelfilmindustrie mogelijk?, door Dr. F. R. Boot	174	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs. J. C. Brezet ...	186
Industrieel Garantiefonds, door Dr. F. Ph. Groeneveld	176	Statistieken: Emissies in 1955	187
De publieke kapitaalmarkt in 1955, door Drs. J. J. Klant	180		

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Drs. J. F. H. WIJSEN, Bankroet van de prijsconcurrentie in Nederland?

Dit artikel is een antwoord op Mr. Krusemans beschouwingen over „Verticale prijsbinding in Nederland”. Schr. betoogt allereerst, dat Mr. Kruseman hem ten onrechte in de schoenen schuift van mening te zijn, dat bestudering der feitelijke situatie in Nederland niet nodig is. Vervolgens zet hij uiteen, dat het door Mr. Kruseman gehanteerde afstandscriterium voor het aantonen van de tegenstellingen tussen Amerika en Nederland onjuist is en dat Mr. Kruseman niet heeft aangetoond, dat iedere doorbreking van de prijsuniformiteit een praktische onmogelijkheid en onwenselijkheid is. Ten slotte is schr. van mening, dat Mr. Krusemans schildering van de mentaliteit van de Nederlandse koper en winkelier een enorm „understatement” inhoudt en beide categorieën zwaar onrecht aandoet. Serieuze bestudering van het vraagstuk der verticale prijsbinding is nodig en niet, aldus schr., het trekken van conclusies op wat vage psychologische beweringen, ontleend aan een bizarre huishouding.

Dr. F. R. BOOT, Is een Nederlandse speelfilmindustrie mogelijk?

In Nederland is er geen enkel representatief lichaam, dat uitsluitend ten doel heeft films te maken. Schr. gaat aan de hand van de ervaringen, opgedaan met de film „Ciske de Rat” — voor welke film alle gunstige omstandigheden op zodanige wijze samenwerkten, dat zij een aanmoediging zouden moeten kunnen zijn tot continuering — na wat de oorzaak hiervan kan zijn. Hij berekent globaal de recettes van deze film en gaat na, wat hiervan in de zakken van de Overheid, de bioscoop-exploitanten, het filmverhuurkantoor en de producenten vloeit. Het blijkt dan dat de Overheid, die bij herhaling stelt een Nederlandse filmindustrie zo gaarne te zien, aan een volmaakt geslaagde film niet alleen geen cent bijdraagt, doch integendeel ca. f. 600.000 toucheert. De aandeelhouders in een uitermate riskante onderneming, die geheel slaagt, blijven over met een vennootschap waarvan het aandelenkapitaal, groot f. 100.000, f. 160.000 waard is geworden. Wil er ooit een Nederlandse filmindustrie komen, dan dienen er maatregelen te worden genomen. Schr. wenst in dit verband enkele fiscale faciliteiten en vaste subsidies.

Dr. F. Ph. GROENEVELD, Industrieel Garantiefonds.

In dit artikel worden enkele aspecten van het wetsontwerp tot stichting van het Industrieel Garantiefonds behandeld. Schr. wijst er o.a. op, dat tussen het tijdstip van het uitbrengen van een desbetreffend rapport in september 1952 en de indiening in november 1955 van het wetsontwerp de situatie sterk veranderd is. Het werd gedurende die periode steeds duidelijker, dat op grond van de oorspronkelijke gedachtegang transformatie van risicomidend in risicodragend kapitaal in grote omvang niet noodzakelijk was. De motivering in de Memorie van Toelichting, waarom dan toch transformatie nodig wordt geacht is, weinig overtuigend. Hoe verder men zich verdiept in dit wetsontwerp en de Memorie van Toelichting daarop, des te meer men zich gaat afvragen wat het nut van het Garantiefonds is. Het enige mogelijke antwoord, ziet schr. hierin, dat men via het Garantiefonds veel verder wil gaan in het verstrekken van hulp dan thans reeds het geval is.

Drs. J. J. KLANT, De publieke kapitaalmarkt in 1955.

De emissie-activiteit bereikte het afgelopen jaar de grootste omvang na de oorlog. Wellicht nog meer spectaculair dan de toeneming der emissies ten behoeve van het binnenlandse bedrijfsleven was die van buitenlandse emissies. Behalve kapitaaluitvoer vond er ook dit jaar weer een belangrijke kapitaalimport plaats via de publieke kapitaalmarkt als gevolg van de voortgezette Amerikaanse effectenaankopen; in het eerste halfjaar 1955 werd voor f. 256 mln. aan effecten in dollars omgezet. De hausse op de aandelenmarkt die in 1953 is begonnen heeft zich, met enige tussentijdse inzinkingen van beperkte omvang, het grootste deel van het jaar voortgezet. Een belangrijke factor hierbij was de steun, welke o.a. van Amerikaanse aankopen werd ondervonden.

C. VERMEY, Englands problemen.

De problemen waartegenover Engeland zich momenteel ziet geplaatst, vinden volgens schr. in feite hun oorzaak in een onvoldoend besef, dat Engeland in tal van opzichten bij het snelle tempo, waarin de wijzigingen op economisch gebied zich sedert het einde van de oorlog voltrekken, ten achter is gebleven. Schr. geeft aan de hand van enkele recente uitlatingen van regeringszijde en uit kringen van het bedrijfsleven voorbeelden van de in Engeland vigerende mentaliteit. Eén der ernstigste verschijnselen waaronder 's lands economie te lijden heeft, vormen de voortdurend nieuwe looneisen.

— SOMMAIRE —

Drs. J. F. H. WIJSEN, La faillite de la concurrence des prix en Hollande?

Cet article est une réponse aux vues exprimées par Mr. Kruseman sur „L'imposition verticale de prix en Hollande” et publiées dans les „E.-S.B.” du 15 février dernier.

Dr. F. R. BOOT, Une industrie néerlandaise de films d'amusement est-elle possible?

Il pourra seulement être question d'une industrie néerlandaise de films d'amusement, s'il est accordé aux producteurs de ces films des facilités fiscales et des subventions fixes.

Dr. F. Ph. GROENEVELD, Le Fond de Garantie Industriel.

L'auteur fait passer la revue à quelques aspects du projet de loi portant sur la création d'un Fond de Garantie Industriel. Plus on étudie ce projet et l'Exposé des motifs y relatif, plus on arrive à se demander quelle est l'utilité du Fond de Garantie.

Drs. J. J. KLANT, Le marché public des capitaux en 1955.

Dans sa vue d'ensemble du marché public des capitaux en 1955 l'auteur traite successivement de l'épargne, de la grande activité d'émissions et du développement du niveau des cotations pendant cette année-là.

C. VERMEY, Les problèmes de l'Angleterre.

Selon l'auteur les problèmes devant lesquels l'Angleterre se voit actuellement placée, trouvent en somme leur cause dans le fait que l'Angleterre ne se réalise pas suffisamment qu'elle est restée sous nombre de rapports en arrière sur le rythme accéléré dont s'accomplissent les changements dans le domaine économique.

Bankroet van de prijsconcurrentie in Nederland?

Naar mijn mening is het op zichzelf zeer terecht als Mr. G. E. Kruseman aan het slot van zijn artikel in Economisch-Statistische Berichten van 15 februari jl. de consuls maant tot waakzaamheid. Deze consuls zijn dan voor deze gelegenheid de fabrikanten van en handelaren in merkartikelen. De goede ondernemer immers, ijverig speurder naar „neue Kombinationen” als hij is, moet bij voortdurend scherp analyseren wat rondom hem gebeurt, moet zich een klaar beeld scheppen van zijn eigen positie in dit spel van economische acties en reacties, en op grond van beide analyses beslissingen nemen.

Voorlichtenderwijze heb ik in een tweetal onlangs gepubliceerde artikelen ¹⁾ gegevens verzameld met betrekking tot de verticale prijsbinding. Ik heb getracht velerlei meningen, overal verspreid, te verzamelen en te rangschikken. Een zuiver descriptieve arbeid dus.

Tot zover zouden de bemoeiingen van Mr. Kruseman en van mij elkaar goed kunnen aanvullen: de een draagt materiaal aan, de ander waarschuwt. Ik heb echter moeten bemerken, dat Mr. Kruseman in mijn beschrijving meer gelezen heeft dan er in staat. Ik (en met mij menigeen) zou, aldus wordt gesteld, „kennelijk” van mening zijn, dat de zaak nu wel uitgepraat is, dat bestudering van de feitelijke situatie in Nederland niet nodig is, en dat de Nederlandse Regering maar meteen haar positie kan kiezen. Waar dit in mijn artikelen te vinden is, ook alleen maar „kennelijk”, is mij niet bekend. Dat deze, mijn „mening” (die ik, om duidelijk te zijn, ontken de mijne te zijn) vervolgens fout is, door overtrekking van het theoretisch economische en dat „den Haag” op soortgelijke foutieve overwegingen zo al niet bereids te velde is getrokken dan toch in elk geval boze plannen smeedt, gaat in een moeite mee. Ik begrijp de interpretatie van mijn artikelen door Mr. Kruseman daarom niet, omdat zelfs in de samenvatting aan het slot van mijn eerste artikel duidelijk staat, dat ik van oordeel ben, dat een afweging van de voor- en nadelen van dit systeem een bijzonder moeilijke zaak is, omdat een groot gebrek heerst aan feitelijke en concrete gegevens en speculatieve overwegingen een grote rol spelen. Dit lijkt mij toch bepaald iets anders te zijn dan mijn geachte opponent mij in de schoenen tracht te schuiven.

Als ik op het artikel van Mr. Kruseman terugkom is dit niet om zijn foutieve interpretatie, die de aandachtige lezer immers zelf wel bemerkt, zoals mij inmiddels is gebleken. Ik meen echter dat het niet onmogelijk is enkele kanttekeningen te maken bij het beeld van de prijsconcurrentie, dat hij speciaal voor Nederland ontworpen heeft. Ik vraag hem te willen verstaan dat dit produkt van moderne kunst niet direct voor iedereen verteerbaar is.

Nu maakt Mr. Kruseman, voortreffelijk auteur als hij is, ook het maken van deze kanttekeningen niet gemakkelijk. Al lezende was ik aanvankelijk van mening dat zijn betoog een algemeen karakter had. Nee — zegt de auteur in een voetnoot, opgehangen aan het laatste woord van zijn artikel — het geldt slechts voor de markt voor artikelen van de elektrotechnische en de metaalindustrie. In andere sectoren ligt het misschien wel wat anders. Goed, laten wij van deze beperking nota nemen.

Bij zijn schildering van de Nederlandse prijsconcurrentie brengt Mr. Kruseman allereerst de rol van de transport-

kosten in het geding. In mijn artikelen heb ik, sprekende over *uniforme* prijzen, erop gewezen, dat deze kostenfactor *variabel* is. In een uitgestrekt land is er uit dien hoofde de mogelijkheid de landelijke prijsuniformiteit te veranderen in een regionale uniformiteit. In een klein land als het onze is die mogelijkheid kleiner, maar zeker wel aanwezig (let wel dat ik sprak over *mogelijkheid* en niet over *wenselijkheid* of *noodzakelijkheid*).

In dit verband nu legt Mr. Kruseman de niet te ontkennen feitelijkheid op tafel, dat de afstand tussen New York en San Francisco groter is dan die tussen Groningen en Maastricht. De hogere transportkosten over die grotere afstand kunnen, zo vervolgt hij dan, de produktiekostenbesparing bij massaproductie teniet doen en als gevolg daarvan kan een kleinere industrie zich beter staande houden tegenover de grote industrie, en des te meer naar gelang deze verder verwijderd is. Dit is een stelling, die wel niemand zal betwisten, maar die overigens met de verticale prijsbinding niet te maken heeft. Wel als Mr. Kruseman de Nederlandse afstanden te klein noemt en de verschillen in transportkosten dientengevolge te gering om op grond daarvan verschil in vastgestelde eindprijzen aan te brengen. Het kan zijn dat het om kostentechnische redenen aangewezen is om van de ongetwijfeld aanwezige mogelijkheid geen gebruik te maken. Ik geloof echter dat men er zich wel wat al te gemakkelijk vanaf maakt door het zonder meer een praktische dwaasheid te noemen. De serieuze ondernemer zal door middel van berekening zich hierover een inzicht kunnen verschaffen, waarbij ten aanzien van produkten, waarbij de transportkosten een niet te verwaarlozen deel van de totale kosten uitmaken, de uitkomst van zo een berekening voor mij nog geenszins vaststaat.

Ik vrees dat Mr. Kruseman door de zwart-wit tegenstelling: grote afstanden in Amerika, kleine hier in Nederland, zich zelf verstrikt. Hij zegt, dat een prijsverschil van \$ 5 op een fornuis in Amerika slechts plaatselijke uitwerking kan hebben, doordat de (weer absolute) grote afstanden het prijsverschil voor verafgelegen kopers teniet zouden doen. Als tegenstelling worden hier tegenovergesteld de Nederlandse verhoudingen, de afstand: Amsterdam-Hilversum of Leidsestraat-Kinkerstraat. Dat is echter in het geheel geen tegenstelling. In Amerika zijn er ook afstanden in de grootte van Leidsestraat-Kinkerstraat en in Nederland zijn er grotere (zonder te vervallen in een uiterste als New York-San Francisco). Door deze zwart-wit tegenstelling is het beeld te gesimplificeerd en daardoor onjuist.

Is de tegenstelling Amerika-Nederland uit dien hoofde onjuist, en is door Mr. Kruseman tot zover nog niet aangehouden, dat *iedere* doorbreking van de prijsuniformiteit een praktische onmogelijkheid of onwenselijkheid is, interessant is het te vernemen hoe hij te dezer plaatse denkt over de prijsgevoeligheid bij de Nederlandse koper. Hier dan meent Mr. Kruseman — en hij spreekt niet (mag ik aannemen eenvoudigheidshalve) over verschillen in individuele koopkracht en andere factoren, waaronder algemeen economische omstandigheden, die de reactie bepalen — dat de Nederlandse koper voor betrekkelijk klein prijsvoordeel gevoelig is. In zijn voorbeeld zal de Amsterdammer voor een prijsvoordeel van f. 5 op een fornuis niet naar de Leidsestraat gaan, maar naar de Kinkerstraat, hij zal zelfs naar Hilversum gaan. Met alle ellendige gevolgen van dien, opgesomd als volgt: a. con-

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 25 januari en 1 februari 1956.

currentieverschuivingen ten gunste van de plaats met de gunstigste bedrijfskosten en dus b. protesten en c. afnameverschuivingen of d. kortingsverschuivingen, teneinde de protesterende winkelier in Amsterdam resp. in de Leidsestraat te behouden als klant.

Als de onschuldige lezer bezig is onder de indruk te komen van al die narigheid, blijkt echter dat hij zich te vroeg ongerust heeft gemaakt. Want prompt volgt de mededeling dat de Nederlandse koper zich, ondanks zijn portie avonturiersbloed (Überkompensation van zijn verregaand traditionalisme), om allerlei redenen aan een bepaalde winkelier hecht. En zie, zoveel winkeliers, aldus Mr. Kruseman, hebben een behoorlijk bestaan zonder andere inspanning dan het trekken van hun gezicht in de gepaste klantenplooi. Als zij zouden proberen hun omzet te vergroten boven het normale plaats- en buurtgemiddelde (maar ik begrijp dat dit eigenlijk te dwaas is om aan te denken) dan moeten zij met zoveel kosten ten strijde trekken tegen de klantenplooi van hun concurrenten, dat zij van hun leveranciers extra kortingen moeten krijgen. Afgezien dat de plooi in de Leidsestraat klaarblijkelijk niet zo best zijn, meent Mr. Kruseman nu werkelijk dat dit een serieuze bestudering is van de specifieke Nederlandse toestanden, die hij mij aanbeveelt? Meent hij dat in het vlak van de verkoop voor de middenstander en voor zijn organisatie nu niets anders te doen is dan gezichtsgymnastiek?

In Amerika, aldus mijn geachte opponent, is het resultaat van de „free trade” maar pover. In de Staten met „free trade” zijn de prijzen maar 2 pCt., zegge twee procent, lager dan in die met „fair trade”. Ik ken dit cijfer niet, maar ik heb geen reden om het te bestrijden. Immers, zoals ik in mijn artikelen aangaf, komt van de „fair trade” in Amerika maar bitter weinig terecht. Om een voorbeeld te geven (en dat is wel aardig omdat het juist grotendeels het beperkte terrein betreft, waartoe Mr. Kruseman zich, middels zijn eerder gememoreerde voetnoot, wil beperken): in de grote steden hebben de discounthouses in korte tijd 85 pCt. van de omzet van huishoudelijke goederen tot zich getrokken met prijsverlaging voor het publiek in een orde van grootte van 20 en 30 pCt. Ik merk hierbij terzijde op, dat dit prijsverschil niet uit verschil in transportkosten voort kan vloeien, daar de discounthouses zich in de onmiddellijke omgeving van de andere detailzaken plegen te bevinden. Dit prijsverschil vindt zijn oorzaak in lagere kosten van bedrijfsvoering binnen deze ondernemingen, een omstandigheid die hier te lande evengoed kan optreden als in Amerika.

Zal er nu, vraagt Mr. Kruseman zich af, als de handelaar vrij is om zijn eigen verkoopprijs vast te stellen, openlijke prijsconcurrentie optreden (door hem genoemd etalageconcurrentie). Het antwoord komt vlot: neen.

Want behalve dat de koper, zoals wij al weten, van huis uit gehecht is aan zijn winkelier, hij bovendien prijsverschillen niet vertrouwt (behalve dan weer waarschijnlijk de Amsterdammers, zie boven), kent de Nederlandse winkelier zijn pappenheimers. Hij weet dat deze pappenheimers bovendien graag afdingen. Hij laat ze binnenkomen en gaat dan zo nodig water in de wijn doen. „Een Nederlands winkelier denkt namelijk zelden (ik citeer nu letterlijk) — zoals zijn Amerikaanse collega — in termen van verlaagde prijzen, vergrote omzet, meer winst. Dat is hem altemeer te groot, te speculatief en te veraf”.

Is het nu waarlijk zo, vraag ik mij af, dat ons land uitsluitend bevolkt wordt door zo bizarre mensen? Door kopers, die als het ware aan hun historische leverancier vastgeplakt zitten (behalve als ze van de ene winkelier naar de andere gaan hollen, als een bepaalde theorie dat nodig maakt)? Is het nu realiteit dat de Nederlandse winkelier rustig plooi-trekkende achter zijn toonbank blijft staan? Ik geloof dat de schildering van Mr. Kruseman een enorm „understatement” inhoudt van de Nederlandse koper en van de Nederlandse winkelier en beiden zwaar onrecht aandoet.

Ik kan me voorstellen dat bij iemand de gedachte zou opkomen dat, als het ons geschilderde beeld waar is, Mr. Kruseman wel geen bezwaar zou hebben tegen de proef om de verticale prijsbinding eens een tijdje vaarwel te zeggen. In zijn theorie immers zal de fabrikant zich niet tot dwaasheid laten verleiden, de handelaar blijft glimlachen en de koper blijft, als door een magneet getrokken, zijn weg naar hem vinden. Dit experiment zou echter naar mijn mening niet fair zijn tegenover die voorstanders van verticale prijsbinding, die werkelijk deugdelijke argumenten hebben voor hun standpunt. En die zijn er.

Om niet verder uit te weiden, ik meen, in tegenstelling met wat Mr. Kruseman mij ten onrechte als mijn mening toedicht, dat serieuze bestudering van dit probleem geënt op specifieke Nederlandse toestanden, noodzakelijk is. Maar serieuze bestudering en niet het trekken van een conclusie op wat vage psychologische beweringen ontleend aan een bizarre huishouding, daarvoor is de vraag te belangrijk. Het is tegenover de fabrikant van merkartikelen, wiens belangen op het spel staan, niet juist om hem af te houden van bezinning door alle andere dan tot heden gebezigde mogelijkheden zonder meer dwaasheid te noemen. Ik meen ook dat men de Nederlandse handelaar onrecht aandoet door hem te karakteriseren als een glimlachende toonbankbediende, ik meen verder dat men de Nederlandse koper meer kwaliteiten moet toekennen dan die van een blinde telganger. In het beeld dat Mr. Kruseman schildert is inderdaad elke prijsconcurrentie een fictie. Maar, zoals gezegd, kan niet ieder dit kunstwerk zonder meer verteren.

Wassenaar.

Drs. J. F. H. WIJSEN.

Is een Nederlandse speelfilmindustrie mogelijk?

Men kan waarlijk niet zeggen dat het aan pogingen ontbroken heeft een Nederlandse filmindustrie te creëren. Dit wordt wel bewezen door het feit dat er na 1930 tot de oorlog 31 speelfilms zijn gemaakt en na de oorlog 8. Van de produktie vóór de oorlog hadden 3 films echt succes, met name De Jantjes, Merijntje Gijzen en Pygmalion, terwijl Bleke Bet, Op Hoop van Zegen, Malle Gevallen, Oranje Hein, De Spooktrein, Het Meisje met de Blauwe Hoed, Vadertje Langbeen, Boefje en Morgen

gaat het Beter genoegzaam succes hadden om aan de producenten geen verlies te laten.

Van de 8 na de oorlog geproduceerde films waren Niet Tevergeefs, Rechter Thomas en Willem Parel grote teleurstellingen. De Dijk is Dicht en Sterren stralen overal hadden een bevredigend succes, terwijl Ciske de Rat van alle tot nu toe gemaakte films verreweg de meeste bezoekers trok.

Moet men ten aanzien van de genoemde films genera-

liserende conclusies trekken dan zou opgemerkt kunnen worden dat zij in beginsel alle het lichte genre betreffen en voorts relatief geringe produktiekosten met zich brachten. Het een zowel als het ander is begrijpelijk aangezien de Nederlandse film, wil zij bestaansrecht krijgen, zich in beginsel moet kunnen bedruipen op de Nederlandse markt.

Hierbij valt het verheugende verschijnsel te constateren dat het Nederlandse publiek graag Nederlandse films ziet, hetgeen natuurlijk zeer begrijpelijk is aangezien men bij deze films geen last heeft van de afleidende tekst.

Ondanks dit alles is er geen enkel representatief lichaam in Nederland dat uitsluitend ten doel heeft films te maken en dit dan ook enige malen per jaar doet. Gezien het feit dat zowel Denemarken, dat ca. 20 films per jaar maakt, als Zwitserland, in welke landen de binnenlandse markt veel kleiner is dan in Nederland, op dit gebied wel iets weten te presteren, is het interessant, gezien de vele Nederlandse initiatieven, te onderzoeken wat de oorzaak hiervan kan zijn.

Het lijkt juist dit te doen aan de hand van de ervaringen opgedaan met de film *Ciske de Rat* omdat voor deze film alle gunstige omstandigheden op zodanige wijze samenwerkten dat zij aanmoediging zouden moeten kunnen zijn tot continuering. *Ciske* immers werd gemaakt naar het zeer bekende boek van Piet Bakker, een boek dat ook in toneelbewerking veel opvoeringen beleefde en zich voorts gemakkelijk leende om omgewerkt te worden tot een draaiboek. Het feit dat het publiek zich graag op bekend terrein blijkt te bewegen (gezien de vooroorlogse successen) was oorzaak dat men in filmkringen alras tot de conclusie kwam dat een behoorlijke film onder deze titel succes moest hebben.

Voor Nederland nieuw was het idee van producenten om terwille van goedkopere produktie en groter afzetgebied de film in co-produktie te maken, d.w.z. gelijktijdig in 2 talen met gedeeltelijk dezelfde, gedeeltelijk verschillende spelers. De kosten per producent zijn dan ca. 60 pCt. van die zonder co-produktie. Het is namelijk, vooral gezien het financiële resultaat van vroegere Nederlandse films, geboden de risico's tot een minimum te beperken. Desondanks duurde het bijeenbrengen van het op zichzelf geringe kapitaal, i.c. f. 100.000, voor deze onderneming ca. 1½ jaar. Hier valt op te merken dat alle deelnemers hun investering eigenlijk vooruit à fond perdu afschreven omdat de ervaring had uitgewezen dat dit zo dikwijls het lot was van gelden gewaagd aan Nederlandse films. Slechts het feit dat er voor vele deelnemers nevenbelangen bestonden maakte het bijeenbrengen van het geld mogelijk.

De financiering van de film, waarvan voor het Nederlandse deel de netto produktiekosten op f. 235.000 waren geschat, was met dit kleine kapitaal mogelijk doordat bioscoopexploitanten middels afnamegaranties bedragen tot ruim f. 100.000 wilden garanderen, terwijl daarnaast het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen f. 40.000 subsidie toezegde, met dien verstande dat dit bedrag zou dienen te worden terugbetaald indien de exploitatie dit zou kunnen dragen. Deze f. 40.000 beheldden de kosten verbonden aan het gebruik gedurende 5 à 6 weken van de Cinetone Studio te Duivendrecht, welke studio is ingebracht in een stichting die als verhuurster optreedt. Deze stichting richtte het studiogebouw, dat als vijandelijk vermogen na de oorlog eigendom van het Rijk is, in en een zeker rijksbelang valt dus aan het studio-gebruik niet te ontzeggen. Dit ter verklaring van bovengenoemde „subsidie”.

(Advertentie)

ROTTERDAMSCH E BANK

**VOORLICHTING OP HET
GEBIED VAN DE INTER-
NATIONALE HANDEL EN
HET INTERNATIONALE
BETALINGSVERKEER**

260 VESTIGINGEN IN NEDERLAND

Aldus de financiering zonder tegenvallers veilig gesteld hebbend, kon in juni 1955 met de produktie worden aangevangen. Bij normale belangstelling lag een kleine winst in het vooruitzicht. De praktijk ten deze werd dat, wat de belangstelling betrof, met deze film, die zoals bekend ook voor het hoogste forum, nl. bij het Filmfestival te Venetië, een prijs kreeg, midden in de roos werd geschoten. Ergo zou men moeten aannemen dat er met deze film behoorlijk zou worden verdiend. Dit nu blijkt geenszins het geval.

Op basis van de tot nu toe behaalde recettes kan worden vermoed dat de film in totaal in Nederland door ca. 1,8 mln. betalende bezoekers gezien zal worden. Dit betekent, daar het Statistisch Jaarboek een gemiddelde entreprijs van f. 1,05 vermeldt, f. 1.900.000 aan recettes. Hiervan komt ca. f. 1.500.000 aan de Nederlandse bioscooptheaters, daar ten gevolge van afdracht van gemiddeld 16 à 17 pCt. vermakelijkheidsbelasting en 4 pCt. of f. 76.000 omzetbelasting, de staat en gemeenten beginnen ca. f. 400.000 van de opbrengst te vorderen.

Van de genoemde f. 1.500.000 is dan $\frac{2}{3}$, dus f. 1.000.000 voor de bioscooptheaters en $\frac{1}{3}$ voor het filmverhuurkantoor. Aangezien de bioscooptheaters aan deze film een goede zaak hebben en naar geschat met zijn allen zeker f. 250.000 daaraan zullen verdienen, zal de Staat via vennootschapsbelasting aldus nog eens f. 100.000 van deze film trekken.

Van de f. 500.000, die de verhuurder ontvangt, gaat eerst nog eens 4 pCt. omzetbelasting af voordat aan de producent zijn bijna 80 pCt. van het restant komt, zodat voor de producenten van de bruto recette f. 385.000 overblijft. Hiervan dienen te worden bestreden de produktiekosten, die overeenkomstig de begroting f. 235.000 bedroegen, alsmede kosten van copieën, personeel, royalties en partiële reclamekosten, welke gezamenlijk ruim f. 65.000 bedragen, zodat voor aandeelhouders ruim f. 80.000 als winst in het binnenland zal resteren. Dank zij verkopen in het buitenland, die naar geschat mag worden f. 45.000 zullen opleveren, zal er uiteindelijk een winst zijn van f. 130.000, waarvan na uitkering aan winstgerechtigden en van 6 pCt. dividend, benevens f. 30.000 aan vennootschapsbelasting, ca. f. 60.000 in de vennootschap overblijft boven het oorspronkelijke kapitaal.

Betrekt men deze laatste belasting ook voor het film-

verhuurkantoor in de calculatie, dan ziet men dat de Overheid, die bij herhaling stelt een Nederlandse filmindustrie zo gaarne te zien, aan een volmaakt geslaagde film niet alleen geen cent bijdraagt, doch integendeel ca. f. 600.000 toucheert, terwijl de aandeelhouders in een uitermate riskante onderneming die geheel slaagt, overblijven met een vennootschap waarvan het aandelenkapitaal, groot f. 100.000, f. 160.000 waard is geworden.

Het is duidelijk dat er maatregelen dienen te worden getroffen wil er ooit een Nederlandse filmindustrie komen. Deze maatregelen dienen van drieërlei aard te zijn. In de eerste plaats dient aan filmproducenten over de hoofden van bioscooptheaters en filmverhuurkantoren heen, de omzetbelasting, zowel van de recettes als van de filmverhuur, integraal te worden gerestitueerd.

Ten tweede dienen aan de filmmaatschappijen fiscale faciliteiten te worden verleend in die zin dat zij vrijgesteld worden van vennootschapsbelasting tot bijv. f. 250.000, mits binnen 3 jaar een nieuwe speelfilm wordt uitgebracht. De op deze wijze te creëren reserve tot het maken van vervolgfilms kan er dan niet alleen toe bijdragen dat nieuwe films kunnen worden gemaakt zonder dat met één mislukking direct het bestaan der producent op het spel staat, doch bovendien kan op deze wijze bereikt worden dat men komt tot de produktie van films van groter formaat en beter gehalte.

In de derde plaats is een vaste subsidie ter grootte van bijv. 10 tot 20 pCt. der produktiekosten nodig. Zo'n subsidie komt ons, gezien de overheidsinkomsten, logischer voor dan de thans bestaande figuur hiervoren omschreven dat men een bepaald bedrag ter grootte van ca. de studiohuur, alleen in geval van verlies niet behoeft

terug te betalen. Deze thans bestaande figuur is nl. onzuiver en vertroebelt het inzicht in de produktiekosten. Voor filmproducenten behoort o.i. de studiohuur, gezien de prestaties door de studio geleverd, tot de categorie der variabele, doch onvermijdelijke kosten.

Ten slotte zou kunnen worden overwogen om ten aanzien van de Nederlandse speelfilms, die toch ongetwijfeld een zekere culturele betekenis hebben, een speciaal tarief voor gemakkelijksbelasting voor te schrijven. De gedachten gaan hier uit naar het percentage dat thans geheven wordt wanneer de centrale commissie van filmkeuring een film in een bepaalde categorie, korthedshalve „culturele films” genoemd, rangschikt.

Het dient wel te worden verstaan dat de hier geuite verlangens niet alleen niet overdreven, doch integendeel minimaal moeten worden geacht. Wanneer men ziet wat in het buitenland, behalve de Verenigde Staten, gedaan wordt ter stimulering ener nationale filmindustrie is dit zonder meer duidelijk. In het bijzonder kan hier worden verwezen naar Italië en Engeland; het valt evenwel buiten het kader van dit artikel daarop in te gaan.

Eerst als een gezond financieel klimaat voor een filmindustrie is geschapen, zal het mogelijk blijken dat uit de incidentele producenten van thans één of twee leidende en gezaghebbende vennootschappen zullen groeien, in wier kader beroepsfilmacteurs een bestaan zullen kunnen vinden. Aan de huidige, o.i. onbevredigende, toestand dat voor praktisch alle rollen tegenmatige betaling een beroep moet worden gedaan op onze reeds zo zwaar belaste toneelspelers, kan dan tevens partieel een einde komen.

Rotterdam.

Dr. F. R. BOOT.

Industrieel Garantiefonds

In het nummer van „E.-S.B.” van 7 december jl. heeft Prof. Van Berkum reeds aandacht besteed aan het ontwerp van wet dat beoogt de „oprichting van een stichting ter bevordering van de voorziening in de behoefte van industriële ondernemingen aan risicodragend kapitaal” (wet Stichting Industrieel Garantiefonds). Wij menen, dat het belang van dit ontwerp, dat voor ons land zowel als voor andere landen een geheel nieuw onderwerp behandelt, het rechtvaardigt enkele aspecten ervan nog eens vanuit een andere gezichtshoek te beschouwen.

Bij de voorbereiding heeft de Regering gebruik gemaakt van het advies dat in 1952 is uitgebracht door de „commissie ad hoc inzake industrie-financiering door transformatie van risicomijdend in risicodragend kapitaal”, welke is ingesteld door de Minister van Economische Zaken op verzoek van de Hoofdcmissie voor de Industrialisatie. Deze commissie, welke zich op zeer korte termijn van haar taak heeft gekweten, heeft in de eerste plaats haar standpunt gegeven over de vraag, of de transformatie noodzakelijk is te achten. Dat standpunt wordt kort en duidelijk en zonder aarzelen gegeven; het luidt zeer positief. Voor kwantitatieve onderzoeken heeft de tijd ontbroken, doch ook al was het anders geweest dan — zo is op te maken uit de tekst van het advies — was zulks niet nodig geweest; de feiten spreken immers duidelijk genoeg: het aanbod van risicozoekend kapitaal — zo zegt de commissie — zinkt in het niet tegenover de potentiële vraag. Logisch sluit

hierbij aan het slot van de beschouwingen der commissie, waarin zelfs wordt geconcludeerd „dat de mogelijkheden tot transformatie van risicomijdend in risicodragend kapitaal onvoldoende zijn om te voorzien in het structurele ¹⁾ tekort bij de potentiële behoeften welke voorhanden zijn, indien de investeringen plaatsvinden in een omvang die overeenstemt met het door de regering uitgestippelde sociaal-economische beleid”. Voor een definitieve oplossing van het structurele ¹⁾ tekort aan risicozoekend kapitaal zullen verderstrekkende, meer fundamentele maatregelen nodig zijn dan alleen door de transformatie van f. 100 miljoen via het garantiefonds”.

De enkele jaren welke liggen tussen het uitbrengen van het rapport en het kort geleden ingediende ontwerp van wet hebben geleerd, om het maar eenvoudig te zeggen, dat deze uitspraken fout waren. De zeer omvangrijke door de Regering uitgestippelde investeringen zijn in die jaren verricht zonder dat enige transformatie heeft plaats gevonden. Bovendien is gebleken dat de zo definitieve uitspraak, dat het hier betreft een „structureel” tekort, onverantwoord is geweest.

Dat er, sinds het uitbrengen van het rapport, nieuwe factoren zijn opgetreden welke de situatie hebben beïnvloed (toevloeiing buitenlands kapitaal, fiscale maatregelen enz.) willen wij gaarne toegeven evenals het feit, dat de zo positieve uitspraken van de commissie

¹⁾ Cursivering van ons — G.

geacht kunnen worden wel in overeenstemming te zijn met de zienswijze van velen die in 1952 over deze onderwerpen hun gedachten lieten gaan. In ieder geval vestigt dit voorval nog weer eens de aandacht op het feit, hoe voorzichtig de Regering (en anderen) moet(en) staan ten opzichte van adviezen over onderwerpen welke zozeer aan de dynamiek van de samenleving zijn onderworpen als de onderhavige, zelfs als dergelijke adviezen niet stammen van studeerkamereconomen doch van vooraanstaande deskundigen uit de volle praktijk.

Het overgrote deel van het rapport heeft betrekking op de „constructie” nodig voor de verwezenlijking van de — zoals hierboven is gebleken — noodzakelijk geachte financieringen via de transformatie. Hoewel de uitspraak van Prof. Van Berkum, dat dit vaktechnische onderdeel voor niet-deskundigen geen lichte lectuur is, moge worden onderschreven, ontstaat wel de indruk, dat de commissie hier een uitstekende bijdrage heeft geleverd. Dat de Regering hiervan dankbaar gebruik heeft gemaakt bij de uitwerking van haar ontwerp van wet en de aangegeven constructie grotendeels heeft overgenomen, valt niet te verwonderen.

Wel valt het op, dat aan enkele belangrijke punten welke zich bij overdenking van dit onderwerp naar voren dringen weinig of geen aandacht wordt geschonken. Wij denken hierbij o.a. aan de vraag, of het Garantiefonds c.q. het Instituut het stemrecht verbonden aan de verworven aandelen zal uitoefenen en zo ja, in welke zin; ook in de Memorie van Toelichting wordt over dit punt niet gesproken.

Een ander zeer belangrijk punt, beslissend voor slagen of mislukken van de gehele opzet, is gelegen in de beoordeling van de vraag, welke projecten wel en welke niet voor financiering via het Garantiefonds in aanmerking komen. De commissie zegt hiervan, dat het Instituut primair tot taak heeft na te gaan, of de projecten levensvatbaar zijn en of zij in opzet „financieel-technisch uitermate gezond” zijn. Vaste regels omtrent de financiële opzet kan de commissie echter niet geven. „In het algemeen dient deze echter zodanig te zijn, dat een commerciële bank in principe bereid is voor het project een normaal bankcrediet te verstrekken”. Wat de waarde van deze logische richtlijn in de praktijk zal zijn, zal moeten worden afgewacht. Veel zal hierbij afhangen van de vraag in hoeverre een wisselwerking zal gaan ontstaan tussen financiering via het Garantiefonds en het verstrekken van normaal bankcrediet. Het lijkt immers waarschijnlijk dat de bank eerder bereid zal zijn tot verstrekken van krediet als zij weet dat het Garantiefonds achter de vennootschap in kwestie staat dan als zulks niet het geval zou zijn.

Deze beoordelingskwesties blijven altijd een zwak en uiterst griezelig punt, zodra er sprake is van financiering met overheidsgeld (of via overheidsgarantie, wat op hetzelfde neerkomt)²⁾. Zulks geldt in het onderhavige geval temeer omdat moet worden aangenomen, dat degenen, die tot beoordeling worden geroepen, voor de moeilijkst denkbare taak worden geplaatst. Uitdrukkelijk immers wordt in de Memorie van Toelichting gezegd, dat moet vaststaan „dat zonder de gevraagde garantieverlening het project niet tot stand kan komen”. Dat wil dus zeggen, dat het project door particulieren, banken of financieringsinstituten of een combinatie daarvan, moet zijn afgewezen! Die afwijzingen zijn

ALMELO	Centrum voor
	Industrievestiging in Twente
Tel. 05490-5361	

(Advertentie)

steeds gemotiveerd, hetzij omdat de financiële opzet niet goed is, hetzij uit hoofde van commerciële, technische of — let wel — persoonlijke aspecten. Na deze afwijzingen heeft dan de directie van de Instituten de taak zich een ander oordeel te vormen! Ware het niet dat wordt gedacht aan inschakeling van de Herstelbank en de Middenstandsbank, die beide hun sporen hebben verdiend, dan zou men geneigd zijn aan te nemen, dat hier het onmogelijke wordt geëist.

Met instemming kan in dit verband worden gewezen op de bepaling, dat via het Garantiefonds niet in het totale voor het betrokken project benodigde risicodragend kapitaal mag worden voorzien en dat „een redelijk gedeelte van dit kapitaal derhalve zonder garantie beschikbaar gesteld zal moeten worden”. Dit is een zeer praktische regeling; het zou o.i. aanbeveling verdienen op dit punt nog concreter te zijn en in de wet percentages te noemen of bepaalde marges in percentages aan te duiden. Beperving van het garantiekapitaal tot een maximum van bijv. 50 pCt. van het totale aandelenkapitaal achten wij niet aan de lage kant.

Zoals wij reeds schreven blijkt bij vergelijking tussen het advies der commissie en het ontwerp van wet zoals dat ten slotte is ingediend, dat de Regering op vele punten een dankbaar gebruik heeft gemaakt van het voorbereidende werk der commissie, vooral waar het betreft de technische uitwerking en het in de praktijk te creëren apparaat. Opvallend is echter dat dit gebruik wordt gemaakt voor het uitwerken van feitelijk een andere hoofdgedachte en een andere materie dan waarvan het advies der commissie uitging en waarvan de Regering oorspronkelijk ook zelf uitging. Dit blijkt duidelijk als wij in korte woorden aangeven waarover in 1952 en voorafgaande jaren ongerustheid bestond en wat dus de oorzaak was van het vragen van het advies aan de commissie en van het voorbereiden van het ontwerp van wet. Wij menen, dat deze oorzaak uit het navolgende duidelijk wordt.

In 1951 en 1952 gold vrij algemeen de mening, dat er gevaar dreigde dat het Nederlandse bedrijfsleven in zijn geheel en vooral dát deel dat was aangewezen op de openbare kapitaalmarkt, in zijn ontwikkeling zou worden geremd door een te geringe mogelijkheid zijn toekomstige behoefte aan risicodragend kapitaal te dekken in eigen land. Aan dekking van deze behoefte in het buitenland viel toentertijd niet te denken. Het grote opbouw- en industrialisatieproject dat toen allerwege in uitvoering was werd hierdoor naar men meende ernstig bedreigd. Hierbij werd niet en zeker niet in de eerste plaats gedacht aan de kleine en de besloten vennootschappen. Integendeel, de vrees was levend dat de Koninklijke, Philips, Unilever en een groot aantal andere ondernemingen van betekenis, welke voorheen steeds een beroep op de Amsterdamse beurs hadden kunnen doen, in de toekomst daartoe niet meer met succes in staat zouden zijn. Zoals gezegd leefde deze vrees bij velen, ook bij de Regering en ook bij die ondernemingen zelf. Allerwege waren de gedachten werkzaam tot het vinden van een oplossing voor dit dreigende struikelblok. De grootste ondernemingen trachten zichzelf te redden door zich

²⁾ Waarbij wij ten overvloede stipuleren, dat niet wordt getwijfeld aan de integriteit van de bestuurders.

— zij het mede uit andere overwegingen — tijdig te oriënteren op buitenlandse beurzen, speciaal op New York. De Koninklijke trok risicodragend kapitaal aan, via een omweg, in de vorm van obligaties converteerbaar in aandelen. Ook andere symptomen en maatregelen werden merkbaar. Daarnaast werd de grote opeenhoping van risicomijdend kapitaal bij de institutionele beleggers steeds duidelijker zichtbaar. De stemmen welke pleitten voor een transformatie van deze middelen waardoor zij konden worden gebruikt voor de verdere uitbouw van ons bedrijfsleven, werden steeds duidelijker en dringender.

Er moest dus iets gebeuren om te trachten dit opdoemende gevaar, dat zich, naar men meende, reeds ten dele openbaarde, onder de knie te krijgen. Daarbij was te denken aan het betreden van twee wegen:

- a) het wegnemen van de oorzaken welke de kapitaalstroom in een andere bedding hadden gebracht, en
- b) deze in hoofdzaak kunstmatig opgeroepen oorzaken laten voortbestaan en het corrigeren van de ongewenste gevolgen door transformatie van het te grote risicomijdende kapitaal in risicodragend.

Waar men toen — uit welke overwegingen dan ook — de oorzaken niet wenste weg te nemen werd alle aandacht gericht op de transformatiemogelijkheid.

Wij menen dat het weinig tegenspraak zal opwekken als wij zeggen, dat in het bovenstaande de in 1951 en 1952 heersende gedachten in hoofdzaak zijn aangegeven en dat op grond hiervan aan de commissie om advies werd gevraagd.

Tussen het tijdstip van het uitbrengen van het rapport in september 1952 en de indiening in november 1955 van het ontwerp van wet is de situatie sterk veranderd: in die periode werd steeds duidelijker dat op grond van de oorspronkelijke gedachtengang een transformatie van grote omvang met het hierboven geschetste doel niet noodzakelijk was. De Memorie van Toelichting onderschrijft dat en geeft enkele van de oorzaken aan welke tot deze gewijzigde situatie aanleiding gaven. Voegt men daarbij het feit, dat zich na 1952 een hoogconjunctuur ontwikkelde in een mate waar allermint op was gerekend en welke van een zodanige kracht werd, dat eerder aan matiging dan aan stimulering der investeringen moest worden gedacht, dan is duidelijk dat niemand zich meer verwonderde dat het verwachte ontwerp van wet op zich liet wachten, dat niemand er meer om vroeg en dat iedereen verwonderd was dat er toch nog iets uit de bus kwam. Of zoals Prof. Van Berkum het in fraaie woorden zegt: „het oprichten van een in de expansionistische lijn passend industrieel garantiefonds en de ter zelfder tijd afgekondigde liquiditeitsverkrappende maatregelen in ons land, o.a. in de vorm de getemporiseerde vervroegde afschrijving en de versnelde invordering van de vennootschapsbelasting, is op het eerste gezicht een ongelukkige coincidentie”. Inderdaad! een wonderlijke coincidentie.

Leest men nu de Memorie van Toelichting om gewaar te worden wat de oorzaak is van deze wonderlijke coincidentie, dan wordt men niet veel wijzer. Integendeel! Van de eerste drie hoofdstukken van de Memorie, waarin de gedachtengang van de Regering terzake moet blijken³⁾, worden de eerste twee benut om aan te tonen dat van de oorspronkelijke gedachtengang feitelijk niet veel is overgebleven: „een relatieve teruggang van de

risicodragende besparingen is niet of nauwelijks waarneembaar. Evenmin is gebleken dat de besparingen die voor risicodragende beleggingen in aanmerking komen in totaal gezien tekort schieten voor de financiering van het voor Nederland wenselijk geachte niveau der investeringen”. Had de Regering de behoefte gevoeld duidelijk te maken dat en waarom zij per slot was teruggekomen van haar aanvankelijk voornemen tot het indienen van een ontwerp van wet tot transformatie dan zouden deze uiteenzettingen daartoe een aanvaardbare verantwoording zijn geweest. Zou daaraan zijn toegevoegd dat de huidige omstandigheden h.i. eerder leiden in de richting van beperking van investering dan in bevordering daarvan door de Overheid, dan zou een zo logische en consequente gedragslijn voor een ieder begrijpelijk zijn geweest.

De motivering, waarom dan toch een transformatie nodig wordt geacht en waarop dus feitelijk de indiening van dit ontwerp rust, is samengevat in enkele regelen en is weinig overtuigend. Het oorspronkelijk uitgangspunt, waarop ook het advies van de commissie berustte, moest daarbij worden losgelaten. Daarvoor treedt in de plaats „het verminderen van de moeilijkheden die zich voor bepaalde categorieën van kapitaalvragers voordoen”. De overgang naar dit feitelijk geheel andere onderwerp is haast te betitelen als een reuzenzwaai. Het zijn de kleine en jonge ondernemingen alsmede de ondernemingen die nog geen vaste voet op de openbare kapitaalmarkt hebben en waarin de belegging — volgens de Memorie — dus riskant moet worden geacht, waartoe men thans de transformatie wil dienstbaar maken. Weliswaar constateert de Memorie dat ook hieraan bij de ruimte op de kapitaalmarkt welke merkbaar was bij de indiening van het ontwerp, weinig behoefte is, doch wat niet is kan komen.

Men kan moeilijk de gedachte op zij zetten dat deze nieuwe argumentering er als het ware met de haren wordt bijgesleept!

De Toelichting noemt naast de groep jonge en nieuwe ondernemingen, waarvoor zij thans transformatie noodzakelijk acht, de groep „die nog geen vaste voet op de openbare kapitaalmarkt heeft verworven”, waarmede ongetwijfeld de besloten of de zgn. familievennootschappen zijn bedoeld. Wat betreft de eerste groep, de jonge en nieuwe, is het natuurlijk juist als in de Toelichting (enigszins verwijtend!) wordt gesteld, dat deze ondernemingen bij het verkrijgen van risicodragend kapitaal achter staan bij krachtige en van ouds gevestigde ondernemingen. Dit is niet alleen niet verwonderlijk, doch het zou verkeerd zijn als dat niet het geval was. Iedere vennootschap zowel als natuurlijke persoon krijgt het gemakkelijker als hij eerst heeft getoond dat hij zijn sporen verdient. Dat vertrouwen bij het aantrekken van risicodragend kapitaal niet terstond wordt gegeven is in het algemeen genomen geen nadeel doch een voordeel, vooral als dit vertrouwen niet meer wordt gevraagd van een kleine groep insiders, doch wordt gevraagd via de kapitaalmarkt, de beurs, d.i. in feite het naamloze publiek. Dat de usances op de kapitaalmarkt in deze richting werken is te waarderen. Op deze wijze wordt niet alleen het publiek beschermd, doch in de regel is het tevens van voordeel voor de jonge ondernemingen zelf, welke slechts bij uitzondering zijn gediend bij een zeer snelle groei.

Een geheel andere situatie kan natuurlijk bestaan bij de besloten vennootschappen; deze familie zaken kunnen hun sporen in ruime mate hebben verdiend, waardoor

³⁾ De andere zeven uitvoerige hoofdstukken handelen in hoofdzaak over de technische uitwerking.

er uit dien hoofde dan ook geen bezwaar behoeft te bestaan dat zij op de beurs verschijnen. Bij deze groep liggen de moeilijkheden echter in de regel in een geheel ander vlak; veelal wensen de eigenaren zelf niet of slechts na lange aarzeling te besluiten tot openmaken. Het zou te ver voeren hierop te besluiten verder in te gaan; er bestaat tal van remmen van persoonlijke, zakelijke en psychologische aard, welke een beslissing beïnvloeden ⁴⁾.

Doch afgezien van het hierboven gestelde punt van al of niet verdiend vertrouwen staat het naar ons gevoelen ook geenszins vast dat het algemeen belang duidelijk zou medebrengen dat een groot deel van de kleine en de besloten vennootschappen zo snel mogelijk, althans sneller dan in het verleden het geval was, uit hun „isolement” moeten worden bevrijd. Het betreft hier een gecompliceerd vraagstuk waaraan vele facetten zijn verbonden en waaraan over het algemeen hier te lande nog te weinig aandacht is besteed, ook door economen van professie. Het is een bekend feit, dat vanaf het moment dat de Nederlandse produktie-ondernemingen in de publieke belangstelling kwamen (ca. 1930), het licht speciaal kwam te vallen op een betrekkelijk klein aantal zeer grote ondernemingen en dat de veel grotere en talrijker groep kleine en middelgrote ondernemingen, welke de kern en ruggegraat van ons bedrijfsleven uitmaakte en nog steeds uitmaakt, veel te veel werd veronachtzaamd. Wij willen hiermee zeggen, dat men deze twee groepen niet over één kam mag scheren en dat men voorzichtig moet zijn met maatregelen welke worden gedacht, dat de kleine en familie zaken uit hun kader worden gelicht. Daar zit veel meer aan vast dan op het eerste gezicht lijkt en dan uit de Memorie blijkt dat de indieners zich realiseren. ⁵⁾

Doch afgezien hiervan: wij zijn ervan overtuigd dat zich gevallen voordoen zowel onder de jonge als onder de familievennootschappen — al zien wij die dan meer als uitzondering en niet, zoals de Memorie doet, als regel — waarbij bijzondere hulp bij het aantrekken van risicodragend kapitaal nuttig en wenselijk kan zijn; zowel in het belang van die ondernemingen zelf als in het algemeen belang. Dan doet zich echter onmiddellijk de vraag voor, of in dit opzicht zich hier te lande een lacune voordoet, welke noodzakelijkerwijze moet worden weggenomen en wel door middel van de uit het ingediende ontwerp van wet voortvloeiende zeer ingewikkelde apparatuur. Naar ons gevoelen is hiervoor geen enkele aanwijzing en moet het antwoord zonder meer ontkenkend zijn.

Afgezien van een aantal hier te lande bestaande financieringsinstituten welke reeds jaren op dit terrein nuttig werk verrichten en tevens afgezien van enkele levensverzekeringmaatschappijen welke terzake op dit gebied verdedigbaar in hun sector gebruikelijk is, moet o.a. gewezen worden op de Herstelbank, de Middenstands-bank, de Nederlandsche Bedrijfsbank en de Nederlandsche Participatie Maatschappij. Vooral deze laatste maatschappij bestrijkt, als wij het ontwerp van wet goed begrijpen, het geprojecteerde terrein volledig. De belangstellende lezer ziet bij de bestudering van de Memorie van Toelichting dan ook met spanning uit wanneer deze maatschappij ten tonele zal verschijnen. Elke zin en elke verdere argumentatie in de Memorie — zo voelt

hij — moet hem dichter bij deze maatschappij brengen. Het terrein van deze vennootschap wordt als het ware in de Memorie geschilderd. Inderdaad wordt zij ten slotte even genoemd. De bewoordingen waarmee zij wordt ter zijde gesteld zijn kort en luiden als volgt: „De oprichting van de Nederlandsche Participatie Maatschappij betekende een verheugend initiatief op het gebied van de verstrekking van kapitaal op risicodragende grondslag. De omvang van het vraagstuk is echter zodanig, dat hierin geen voldoende oplossing kan liggen”. Hiermede verdwijnt deze kleine figurant weder van het toneel!

Hoe groot „de omvang van het vraagstuk” is wordt in de Memorie op dezelfde bladzijde aangegeven, waar te lezen staat: „In de geschetste verhoudingen kan het doel van een industrieel garantiefonds niet zijn een belangrijke overheveling van risicomidende besparingen naar de risicodragende sfeer te bewerkstelligen. Hiervoor zouden zeer omvangrijke middelen nodig zijn. De taak van het garantiefonds moet vooral worden gezien in het verminderen van de moeilijkheden die zich voor bepaalde categorieën van kapitaalvragers voordoen”. Hieruit is moeilijk de conclusie te trekken dat het a priori zou vaststaan dat de Nederlandsche Participatie Maatschappij ⁶⁾ van te kleine omvang zou zijn of onvoldoende geëquipeerd zou zijn tot het vervullen van deze bescheiden „transformatietaak”. Zulks wordt te duidelijker wanneer men weet, dat het kapitaal dezer onderneming niet ten volle emplooi heeft kunnen vinden, hetgeen o.a. blijkt uit het feit, dat op haar laatstverschenen balans een bedrag ter grootte van circa 50 pCt. harer beleggingen voorkomt in de vorm van liquide middelen, terstond beschikbaar voor verdere hulp aan de kleinere en besloten vennootschappen. Bovendien bestaat uit de kring harer aandeelhouders (verzekeringmaatschappijen, banken, Herstelbank) de toezegging tot uitbreiding van aandelenkapitaal zodra de vraag naar verstrekking van risicodragend kapitaal dit wenselijk zou doen zijn.

Waarom de omvang van het vraagstuk bij de, volgens de Memorie, zeer beperkte taak van het Garantiefonds te groot zou zijn voor dit bestaande apparaat is onduidelijk. Werkt dit apparaat dan wellicht op een geheel andere wijze dan het geprojecteerde Garantiefonds? Voor beantwoording van deze vraag is het interessant kennis te nemen van de uiteenzetting terzake van de directie dezer maatschappij, gepubliceerd in een afzonderlijk hoofdstuk van haar jaarverslag 1954. Op bijzonder duidelijke en eenvoudige wijze wordt hier aangegeven op welke wijze de maatschappij werkt, welke ondernemingen zij kan helpen, in welke mate steun nodig en verantwoord is en volgens welke procedure zij desgewenst de betrokken ondernemingen via een tussenfase voor de kapitaalmarkt rijp maakt. Het zou te ver voeren thans verder op dit onderwerp in te gaan; volstaan mag worden de belangstellende lezer op dit uitstekende hoofdstuk opmerkzaam te maken.

Hoe verder men zich verdiept in dit ontwerp van wet en zijn toelichtende Memories, hoe groter het vraagteken wordt dat men zet achter de vraag: waarom?, wat is hiervan het nut? Het enig mogelijke antwoord zien wij hierin, dat men via het Garantiefonds veel verder wil gaan in het verstrekken van hulp dan thans reeds het

⁴⁾ Vergelijk „Het Financieel Dagblad” van 16, 17, 18, 19 en 20 augustus jl., waarin P. A. de Pree dit onderwerp aan de hand van praktijkvoorbeelden analyseert. Replik hierop in „Het Financieel Dagblad” van 28, 29 en 30 december jl.

⁵⁾ Verg. preadviezen 1955 Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel.

⁶⁾ Eenvoudigheidshalve beperken wij ons hier tot deze maatschappij, welke op dit gebied de duidelijkste exponent is. Wij beogen daarmede geenszins te suggereren dat andere maatschappijen in de uitoefening van hun functie op dit terrein bij de Nederlandsche Participatie Maatschappij zouden ten achter staan.

geval is, met andere woorden dat aan tal van vennootschappen en vennootschapjes welke niet kunnen voldoen aan de deskundige en milde eisen welke tot nu toe worden gesteld, de gelegenheid zal worden geboden risicodragend kapitaal aan te trekken; sterker: dat zij tot deze investeringen zullen worden gestimuleerd via het Garantiefonds. Als dit inderdaad de bedoeling is, waagt men zich naar onze mening wel op een zeer gevaarlijk terrein.

Nog één punt: het terrein wordt in Ontwerp en Toelichting met zoveel woorden beperkt tot de Nederlandse industrie. Wat kan de reden zijn dat dienstverlenings-

bedrijven, in de eerste plaats op het zo moeilijke en vele risico's inhoudende gebied van de internationale export, zelfs reeds in principe niet voor deze hulp bij hun opbouw en ontwikkeling in aanmerking komen? En waarom geen ondernemingen welke het Nederlandse belang in den vreemde dienen? Het zou wel eens kunnen blijken dat aan de voorspoedige en vlotte ontwikkeling van deze groepen groter betekenis is toe te schrijven dan aan verdere stimulering van de inheemse industrie en dat daardoor het algemeen Nederlands belang beter is gediend. En daarom gaat het toch; ook bij dit ontwerp van wet?

Amsterdam.

Dr. F. Ph. GROENEVELD.

De publieke kapitaalmarkt in 1955

Zo nu en dan kan men stemmen beluisteren die uiting geven aan de vrees dat de hoge belastingen en de sedert de oorlog gewijzigde mentaliteit van het publiek zouden kunnen leiden tot een afnemen van de besparingen. Als men echter kennis neemt van de cijfers van de Nederlandse nationale besparingen in de afgelopen jaren, dan schijnen de sombere voorspellingen vooralsnog door de feiten te worden gelogenstraft. In plaats van te verminderen zijn de besparingen toegenomen en al sedert 1949 wordt er jaarlijks een groter deel van het nationaal inkomen gespaard dan in het haussejaar 1928. In vergelijking met de jaren vóór de oorlog wordt weliswaar veel meer daarvan, via de belastingheffing, door de Overheid bespaard en direct geïnvesteerd, maar als men het totaal der besparingen in de overige sectoren afzonderlijk beschouwt, blijkt ook dit thans op een hoger niveau te liggen dan dat van 1928. De cijfers in onderstaande tabel verschaffen daarvan een beeld. Over 1955 zijn uiteraard nog geen gegevens bekend, maar men mag aannemen dat deze geen afwijkingen van ingrijpende betekenis zullen vertonen ten opzichte van 1954, toen de totale besparingen f. 4,4 mrd. hebben bedragen.

Besparingen in Nederland in pCt. van het nationaal inkomen tegen marktprijzen

	1923	1928	1949	1954
Pensioen- en verzekeringsfondsen	3,4	3,6	3,5	4,6
Spaarbanken	0,4	1,3	0,8	2,0
Naamloze vennootschappen	2,5	4,1	3,0	4,2
Overige bedrijven en gezinshuishoudingen	-2,5	3,1	1,4	4,0
Totaal zonder Overheid	3,8	12,1	8,7	14,8
Overheid	-0,8	0,9	4,5	3,5
Totaal	3,0	13,1	13,2	18,3

Bronnen: J. C. Wijnmaalen, „De besparingen van de Nederlandse volkshuishouding voor en na de oorlog”, Bijlage bij Praeadvies van de Vereniging voor Staathuishoudkunde van 1953 door Prof. Dr. M. J. H. Smeets; Prof. Dr. B. Pruijt en J. C. Brezet: „Kapitaalovervloed in Nederland?” in: Economisch kwartaaloverzicht van de Amsterdamsche Bank.

In het afgelopen jaar heeft een zeer groot deel dezer besparingen weer zijn bestemming gevonden via zelffinanciering en onderhandse leningen. Uit de door het Centraal Planbureau gepubliceerde gegevens kan worden afgeleid, dat van de totale bruto-investeringen in de industrie minstens 80 pCt. moet zijn gefinancierd met uit afschrijvingen vrijgekomen middelen, winstinhoudingen en onderhandse leningen.

Maar, gezien de ruimte die in het afgelopen jaar op de kapitaalmarkt heeft bestaan, moet toch een niet onbelang-

rijk deel der besparingen zijn afgevloeid naar de publieke kapitaalmarkt. De emissie-activiteit bereikte de grootste omvang na de oorlog en wij moeten teruggaan tot 1948, toen Philips en de Koninklijke grote bedragen hebben opgenomen, om in het na-oorlogse tijdperk een jaar te vinden waarin het bedrijfsleven een vrijwel even omvangrijk beroep op de open kapitaalmarkt heeft gedaan.

Het leeuwedeel daarvan kwam voor rekening van Philips' Gloeilampenfabrieken, die het jaar openden met een emissie van f. 36 mln. 6 pCt. cum. pref. winstdelende aandelen en f. 77,4 mln. gewone aandelen en in oktober opnieuw aan de markt kwamen met een aandelenemissie van f. 178,7 mln., alle à pari, zodat dit concern alleen in het afgelopen jaar voor f. 292,1 mln. aan nieuwe middelen op de publieke kapitaalmarkt heeft verworven. Een zeventigtal andere ondernemingen nam door middel van aandelenemissies een totaal bedrag van ongeveer f. 140 mln. op, terwijl het bedrijfsleven tevens ongeveer f. 130 mln. via de plaatsing van obligatieleningen verkreeg, waarvan in november f. 50 mln. ten bate kwam van de Nederlandsche Spoorwegen. In het bedrag der geplaatste obligatieleningen is tevens begrepen f. 25 mln. aan 7-jarige obligaties van de Amsterdamsche Bank, die daarmee in oktober van het afgelopen jaar een voor het bankwezen hier te lande tot dusver onbekende financieringsvorm introduceerde.

Als men in aanmerking neemt dat het bedrijfsleven in 1955 in totaal circa f. 560 mln. aan nieuw geld op de open kapitaalmarkt opnam, terwijl het beroep van deze sector in de voorafgaande negen jaar gemiddeld niet meer dan f. 200 mln. per jaar bedroeg, dan mag worden vastgesteld dat het afgelopen jaar een niet onaanzienlijke opleving van de emissie-activiteit ten behoeve van het bedrijfsleven heeft te zien gegeven.

In de toekomst zal van de institutionele beleggers ook belangstelling voor aandelenemissies en in het algemeen enige vergroting van het aanbod in de risicodragende sfeer kunnen uitgaan. Ingevolge de in het afgelopen jaar aan de Staten-Generaal voorgestelde wijziging van de Beleggingswet zal het mogelijk worden gemaakt een beperkt bedrag in aandelen te beleggen.

Misschien nog meer spectaculair dan de toeneming der emissies ten behoeve van het binnenlandse bedrijfsleven was die van de buitenlandse emissies, ook al was het hierbij betrokken totale bedrag geringer. In 1954 heeft voor het eerst na de oorlog weer kapitaaluitvoer in deze vorm plaatsgevonden, maar het toen bereikte bedrag

werd in 1955 meer dan verdubbeld. Vooral toen in juni de Unie van Zuid-Afrika en kort daarop, in juli, de Anglo American Rhodesian Development Corporation, met voorbijgaan van de Londense kapitaalmarkt, met emissies te Amsterdam verschenen, heeft het wederoptreden van Nederland als internationaal kapitaalverschaffer ook in het buitenland de nodige aandacht getrokken. Het zou echter van zeer grote voorbarigheid getuigen om reeds te spreken van het herstel van Amsterdam als internationale kapitaalmarkt. De tijden waarin, zoals in 1925/30 het geval was, bijna de helft der emissies uit buitenlandse bestond keren niet zo gemakkelijk terug. Veeleer hebben wij nu nog slechts te doen gehad met een incidentele kapitaaluitvoer, afhankelijk van de ontwikkeling op korte termijn van de betalingsbalans, de binnenlandse kapitaalbehoefte en overwegingen van monetaire politiek, waarbij elk geval afzonderlijk door De Nederlandsche Bank werd beoordeeld.

Uit dit beleid van het incidenteel toelaten van kapitaaluitvoer kon voortvloeien dat, nadat in 1954 de emissies met uitzondering van een lening aan de Internationale Bank geheel beperkt waren gebleven tot Belgische leningen, sedert het begin van 1955 de vergunningen ook werden verleend voor leningen aan andere dan Belgische debiteuren, voor zover het provenu der leningen via de E.B.U. kon worden getransfereerd, maar tevens dat in september weer een voorlopig halt werd toegeroepen aan buitenlandse emissie-activiteit op onze publieke kapitaalmarkt. De plaatsing van de lening van f. 40 mln. van de Internationale Bank, in augustus, was de laatste grote buitenlandse emissie die tot dusver heeft plaatsgevonden.

Door de reeds genoemde leningen en die aan België, Noorwegen, Naphtachimie S.A. te Parijs en de Compagnie Internationale des Wagon-Lits te Brussel werd een omzetting bereikt van min of meer bevroren E.B.U.-vorderingen in meer rendabele vorm en een overdracht ervan van De Nederlandsche Bank naar de particuliere beleggers. De $4\frac{1}{2}$ pCt. pondlening aan de Anglo American Rhodesian Development Corporation nam daarbij een bijzondere plaats in, want deze was, als men de vroeger geplaatste en meer in de geldmarktsfeer behorende 3 pCt. dollarleningen van de Internationale Bank buiten beschouwing laat, de eerste na-oorlogse lening die in vreemde valuta luidde. Dat het valutarisico bij dergelijke leningen een grote rol kan spelen bewezen echter de op de emissie volgende noteringen. De storting op deze lening, die geplaatst werd tegen een koers van $98\frac{1}{4}$ pCt., geschiedde juist toen de zwakte van het pond sterling weer eens acuut aan de dag trad. De koers lag van de eerste dag van verhandeling af beneden de emissiekoers en bereikte aan het eind van het jaar een notering van $92\frac{1}{2}$.

De kapitaaluitvoer werd in de eerste plaats mogelijk gemaakt door het achterblijven van de binnenlandse kapitaalbehoefte bij het aanbod en de daarmee samenhangende gunstige betalingsbalans. Dat het hierbij echter ontwikkeling gemakkelijk tot nul kan worden gereduceerd is in de loop van het jaar gebleken. Het teruglopen van het overschot op de betalingsbalans en de wens voldoende ruimte op de kapitaalmarkt te behouden voor de volgende staatslening moeten De Nederlandsche Bank ertoe hebben gebracht geen vergunningen meer te verlenen.

Behalve kapitaaluitvoer vond er ook dit jaar weer een belangrijke kapitaalinvvoer via de publieke kapitaalmarkt plaats, als gevolg van de voortgezette Amerikaanse

effectenaankopen. Deze transacties worden veelal mede verantwoordelijk gesteld voor de uitbreiding van de mogelijkheid tot de plaatsing van buitenlandse leningen op de Nederlandse publieke kapitaalmarkt. Van de omvang ervan krijgt men een beeld, als men kennisneemt van de cijfers van de betalingsbalans, welke tot dusver slechts voor het eerste halfjaar van 1955 zijn bekend gemaakt. In die periode werd voor f. 256 mln. aan effecten in dollars omgezet. Voor het tweede halfjaar mogen we een lager cijfer verwachten, aangezien na de Eisenhower-baisse weinig belangstelling van Amerikaanse zijde meer aan de dag is getreden.

De Amerikaanse aankopen hebben geleid tot een ruimere voorraad aan dollardeviezen, waardoor het Rijk versterkt heeft kunnen aflossen op de dollarschuld. In het eerste halfjaar bedroeg de totale aflossing der buitenlandse dollarschuld f. 231 mln. De Staat was daardoor genoodzaakt een vergroot beroep op de kapitaalmarkt te doen en het gevolg is dus geweest dat buitenlandse werd omgezet in binnenlandse schuld. Per saldo kunnen daarom de uit de verkopen aan Amerika voor herbelegging vrijgekomen middelen slechts tot een matige verruiming hebben geleid die de buitenlandse emissie-activiteit ten goede is gekomen, want tegenover de toename van het aanbod stond een toename van de vraag van de kant der Overheid. Wel kan worden vastgesteld dat de voor herbelegging vrijgekomen middelen invloed van betekenis hebben uitgeoefend op de samenstelling van het aanbod, doordat een groot deel ervan zich heeft gericht op belegging in aandelen, waardoor de aangeboden middelen in de risicodragende sector toenamen en het welslagen der aandelenemissies werd bevorderd.

In verband met de in- en uitvoer van effecten moet nog melding worden gemaakt van de verruiming van de deviezenvoorschriften in april, die het Nederlandse ingezetenen thans mogelijk maakt in alle buitenlandse effecten transacties te verrichten tegen verrekening in guldens. Tevoren bestond deze mogelijkheid slechts met betrekking tot E.B.U.-landen. De aankopen van buitenlandse fondsen blijven slechts mogelijk ten laste van effecten-dollarrekeningen of van tegoeden in andere valuta, welke ontstaan uit de verkoop van buitenlandse effecten of andere vermogensbestanddelen. Tot dusver schijnt van deze verruiming nog weinig gebruik te zijn gemaakt.

Teneinde de buitenlandse schuld en tevens de binnenlandse vlottende schuld te verlagen verscheen het Rijk in januari met een $3\frac{1}{4}$ pCt. lening, met een looptijd van 40 jaar, op de emissie markt. Een novum was daarbij dat het bedrag van de lening niet van tevoren was bepaald. Er werd voor f. 410 mln. ingeschreven, welk bedrag geheel werd toegewezen en de Rijksfondsen en -instellingen namen voor f. 190 mln. deel, zodat het totaalbedrag der lening dus op f. 600 mln. kwam te staan. De tweede $3\frac{1}{4}$ pCt. lening, met een looptijd van 30 jaar, die in september werd geplaatst, was echter een veel minder groot succes. De Rijksfondsen en -instellingen namen voor f. 113 mln. deel, terwijl door de overige beleggers slechts voor f. 137 mln. werd ingeschreven, welk bedrag wederom ten volle werd toegewezen. De scherp gestelde voorwaarden op een ogenblik dat het rentepeil de neiging had aan te trekken zijn blijkbaar voor vele beleggers onaantrekkelijk geweest, terwijl ook de concurrentie die werd ondervonden van de emissie van Philips nadelig moet hebben gewerkt. De nieuwe staatslening noteerde al spoedig beneden pari en deed aan het einde van het jaar een disagio van 1 pCt.

De lagere Overheid dekte in 1955 haar kapitaalbehoeften door onderhandse leningen, maar de Bank voor Nederlandsche Gemeenten nam in de loop van het jaar f. 25 mln. op de publieke kapitaalmarkt.

Beroep op de publieke kapitaalmarkt door de verschillende sectoren

	Obligaties	Aandelen	Totaal
Binnenland:			
Overheid en semi-publieke lichamen	875,0	—	875,0
Bedrijfsleven	126,7	429,9	556,6
Diverse instellingen	10,6	10,3	20,9
Buitland	276,0	—	276,0
Totaal 1955	1.288,3	440,2	1.728,5
„ 1954	695,1	52,2	747,3

Bron: C.B.S.

De hausse op de aandelenmarkt die in 1953 is begonnen heeft zich, met enige tussentijdse inzinkingen van beperkte omvang, het grootste deel van het jaar voortgezet. Gunstige bedrijfsresultaten en een wat minder star volgehouden politiek van dividendstabilisatie door verscheidene ondernemingen vormden de reële basis ervan. Vele dividenden werden gedeeltelijk uit agioreserves uitgekeerd, als gevolg waarvan ook bij gelijk gebleven dividendpercentage de opbrengsten wegens de fiscale voordelen voor de aandeelhouders in feite hoger waren. Een belangrijke factor was ook de steun welke van Amerikaanse en in mindere mate van Zwitserse en Franse aankopen werd ondervonden. De gevoeligheid van de Amsterdamse beurs voor het koersbeloop op de buitenlandse effectenmarkten, vooral die te New York, werd erdoor vergroot. De grote invloed, welke uitgaat van gebeurtenissen die zich in Amerika afspelen, bleek bijv. in begin januari, toen Wallstreet reageerde op een onverwachte verhoging door de Federal Reserve Board van het verplichte minimum percentage voor contante betaling bij effectenaankopen en in begin maart, toen Prof. Galbraith door zijn uitspraken voor een Senaatscommissie verontrusting wekte. Iedere keer volgde Amsterdam de daling zowel als het daarop volgende herstel, die aan de overkant van de Oceaan plaatsgrepen,

Zo was het onvermijdelijk dat de ziekte van de Amerikaanse president, die op 26 september een zeer scherpe koersval in Wallstreet als gevolg had, welke de zwarte dagen van het najaar van 1929 in herinnering riep, ook in ons land haar invloed deed gelden. De verminderde omzetten bewezen echter dat op deze door psychologische en politieke factoren beheerste baisse met de nodige voorzichtigheid is gereageerd. Voorzichtig was ook bij ons het herstel: terwijl Wallstreet aan het einde van het jaar al weer recordkoersen noteerde, bewogen deze te Amsterdam zich nog beneden het hoogste niveau, dat in september was bereikt.

Koersverloop van aandelen in Amsterdam

	3 jan.	31 jan.	29 April	6 sept.	1 nov.	29 dec.
	A.N.P.-C.B.S. gemiddelde koersen			A.N.P.-C.B.S. beursindices 1953 = 100		
Intern. concerns	302,5	291,0	319,8	246,8	308,5	265,0
Petroleum	331,9	319,6	355,3	152,6	181,0	155,1
Industrie	231,6	226,2	233,4	141,9	176,5	153,4
Scheepvaart	187,6	188,6	197,1	145,5	157,2	140,0
Banken	69,5	69,8	79,3	150,7	189,7	161,5
Indon. fondsen	230,3	224,8	248,0	195,2	239,8	206,2
Algemeen						

In diezelfde septemberdagen kwam ook op de obligatiemarkt een keerpunt in de ontwikkeling van het rentepeil tot stand. Na de plaatsing van de tweede staatslening trad een lichte stijging van de rente aan de dag. Het rendement van eeuwigdurende staatsleningen steeg van 3,16 pCt. in juni tot 3,29 pCt. in oktober. Het grote aanbod aan middelen van de zijde der institutionele beleggers en de sterke machtspositie die de monetaire en financiële autoriteiten met betrekking tot de bepaling van de rentevoet innemen, maken echter een scherpe rentestijging vrijwel onmogelijk. Door de verruiming van het aanbod trad reeds in de laatste twee maanden van het jaar een zekere ontspanning in, zodat het rendement van de perpetuele leningen in december weer tot 3,21 pCt. was gedaald.

Amsterdam.

Drs. J. J. KLANT.

Engelands problemen

Het elan, waarmee het Engelse volk onder de geïnspireerde leiding van Churchill gedurende de zo moeilijke oorlogsjaren aan de dreigende gevaren het hoofd heeft geboden en de bereidheid, waarmee het zware offers heeft gebracht teneinde de uiteindelijke overwinning te behalen, hebben plaats gemaakt voor apathie en een zucht naar materieel welzijn die 's lands economisch en monetair bestel op bedenkelijke wijze ondermijnen. Het Kabinet onder leiding van Sir Anthony Eden is er tot dusver niet in geslaagd aan de toenemende inflatie een halt toe te roepen. Een vast en doelbewust beleid ontbreekt vooralsnog en de jongste portefeuillewisselingen komen de continuïteit, met name wat betreft de financiële en buitenlandse politiek — beide van essentiële betekenis — niet ten goede. Van de heer Macmillan, ternauwernood ingewerkt in de gecompliceerde, aan de orde zijnde, internationaal-politieke problemen en thans belast met de leiding van het Ministerie van Financiën, kan niet verwacht worden dat hij ingrijpende wijzigingen

in de begroting voor het lopend jaar zal aanbrengen¹⁾.

Een even nadrukkelijke als duidelijke waarschuwing aan de bevolking in al haar geledingen, dat de uiterste soberheid gepaard aan arbeidzaamheid dringend geboden zijn wil het land de huidige moeilijkheden overwinnen en dat de steeds terugkerende looneisen uiteindelijk tot een

¹⁾ De snel slechter wordende economische situatie heeft de Regering genoopt nieuwe maatregelen te nemen. Het bankdisconto is met een vol procent tot 5½ pCt. verhoogd, de Regering zal haar kapitaaluitgaven met £ 20 mln. verminderen, een hernieuwd beroep wordt gedaan op de particuliere sector van het bedrijfsleven om de investeringen „eveneens” tot het strikt noodzakelijke te beperken, de huurkoopvoorwaarden zijn wederom verzaard en de subsidies op brood en melk worden verlaagd. De regeringsvoorstellen zijn inmiddels met 325 tegen 258 stemmen na een fel debat door het Lagerhuis aanvaard. De oppositie wees er niet ten onrechte op dat de Regering de strijd tegen de hand over hand toenemende inflatie met de oude wapenen voortzet. De door Minister Macmillan voorgestelde maatregelen zijn in wezen niet anders dan een verscherpte dosis van de door zijn voorganger beproefde geneesmiddelen die, zoals de ontwikkeling heeft aangetoond, geen effect hebben gesorteerd. Het is dan ook allerminst zeker dat de maatregelen, waartoe de Regering thans heeft besloten, het beoogde resultaat zullen opleveren. Reeds heeft de T.U.C. de Regering erop gewezen dat een stijging van de kosten van levensonderhoud automatisch tot nieuwe looneisen zal leiden. Zolang de produktiviteit bij het hoge peil der consumptie ten achter blijft en werknemers via voortdurende loonsverhogingen een groter deel van de „welvaart” blijven opeisen, kortom zolang er geen sprake is van „a change of heart” zal Engeland er niet in slagen de huidige moeilijkheden op te lossen.

impasse moeten leiden, bleef tot dusver achterwege. Nochtans is in de oorlogsjaren, toen Churchill er onverbloemd op heeft gewezen dat de overwinning in de zware strijd slechts ten koste van bloed en tranen kon worden behaald, duidelijk gebleken dat het Engelse volk, mits geconfronteerd met de harde werkelijkheid, tot de grootste offers bereid is. Zelf blijft de Regering in gebreke op het stuk van bezuiniging het voorbeeld te geven. De dringende noodzaak tot beperking der uitgaven, zo door de Landsregering als door de stedelijke Overheid, werd tot dusver genegeerd. Men beseft blijkbaar niet dat geen enkele therapie doeltreffend kan zijn zolang beide instanties in gebreke blijven het snoeimes drastisch te hanteren.

Slechts hier en daar gaan waarschuwend stemmen op, maar zij zijn vooralsnog de vox clamantis in deserto indien men althans de jongste kritiek, die overigens al weer goeddeels is verstomd en de kernproblemen niet raakte, buiten beschouwing laat. In feite vinden deze problemen hun oorzaak in een onvoldoend besef dat Engeland in tal van opzichten bij het snelle tempo, waarin de wijzigingen op economisch gebied zich sedert het einde van de oorlog voltrekken, ten achter is gebleven. Men geeft zich maar al te vaak over aan de misplaatste waan dat Engeland nog steeds, zo economisch als politiek, de machtspositie uit het Victoriaanse tijdperk inneemt. Te weinig aandacht wordt geschonken aan de achterstand op velerlei gebied, een achterstand die te bedenkelijk is nu de voormalige vijanden — vóór de oorlog reeds de geduchtste rivalen — zich in toenemende mate als concurrenten doen gelden.

Typierend voor de vigerende mentaliteit zijn enkele recente uitlatingen van regeringszijde en de kringen van het bedrijfsleven. Op een tot de Minister voor Verkeer en de Burgerluchtvaart in het parlement gerichte vraag, of hij van mening was dat de outillage der Engelse havens de toets der vergelijking met continentale havens kan doorstaan, luidde het antwoord — in feite een dooddoener — dat het tempo der mechanisatie van plaatselijke omstandigheden afhankelijk is, dat deze laatste van geval tot geval verschillen en dat een vergelijking tussen beide categorieën havens niet wel mogelijk is. Hij „meende” echter dat „enige” verbetering en vooruitgang, met name wat het verwerken van massale lading betreft, kon worden geconstateerd. Kennelijk onbevredigd stelde de interpellant de vraag, of het de Minister bekend was dat één enkele belangrijke automobielfabriek over een groter aantal zgn. „fork-lift trucks” beschikt dan in het ganse havengebied van Londen worden aangetroffen; het flegmatieke antwoord luidde, dat de „Port Efficiency Committee”, die in 1952 (sic) een verslag uitbracht, gewezen heeft op de noodzaak dat werkgevers zoveel mogelijk de beschikbare mechanische hulpwerktuigen inschakelen en dat werknemers inzien dat mechanisatie ook in het belang is van de individuele werknemer en uiteindelijk het gehele land ten goede komt. Met deze nietszeggende repliek moest de interpellant, die er dan ook verder maar het zwijgen toe deed, tevreden zijn.

Geen woord over het op zich zelf toch ontstéllend feit, dat door de onvoldoende outillage in verschillende Engelse havens een aanzienlijk gedeelte der door Engeland uit Amerika aangevoerde kolen in de Rotterdamse haven in kustvaarders moet worden overgeladen om naar Engeland te worden vervoerd. De havenfaciliteiten daar te lande maken nl. directe aanvoer van de totale import onmogelijk. Bij deze voor Engeland even nadelige als onwaardige toestand legt men zich stilzwijgend neer. Ingrijpende maatregelen om de betreffende havens binnen

de kortst mogelijke tijd te moderniseren, blijven achterwege of wel, wanneer hiermede al een begin wordt gemaakt, weigeren de havenarbeiders met moderne hulpwerktuigen te werken, zoals bijv. te Liverpool waar de elevators worden geboycot. Hoe nadelig deze achterstand in technisch opzicht is blijkt ook uit het vrachtverschil tussen Engelse en continentale havens dat in de algemene vrachtvaart als regel ca. 5/- per ton bedraagt!

Een andere uitlating, ditmaal uit de kringen van het bedrijfsleven, is eveneens typerend voor het gebrek aan werkelijkheidszin. Ter gelegenheid van de jaarwisseling hield de voorzitter van de Engelse Scheepsbouw Conference zijn gebruikelijke rede, waarin de voornaamste gebeurtenissen op scheepsbouwgebied daar te lande de revue passeerden. Allereerst wees spreker erop dat de orderportefeuille der Engelse werven per ultimo december een omvang had van vijf miljoen bruto register ton, hetgeen bij de huidige produktie een bezetting der werfcapaciteit gedurende een drietal jaren betekent en dat derhalve geconstateerd mag worden dat de toestand op scheepsbouwgebied even gezond als bemoedigend is. Spreker moest erkennen dat van de vijf miljoen bruto register ton slechts één miljoen voor rekening van buitenlandse opdrachtgevers is — kort na de oorlog was dit percentage zéér aanzienlijk hoger! —, maar, aldus spreker, hieraan worden maar al te vaak onjuiste conclusies verbonden. De voor Engelse rederijen te bouwen schepen dragen na aflevering immers evenzeer tot de zgn. onzichtbare uitvoer bij! Inderdaad, schepen verdienen dan wel besparen vreemde betaalmiddelen, maar in ons land evenals in Duitsland, Zweden en Japan, om slechts deze scheepsbouwlanden te noemen, geldt dit niet slechts voor het nationale rederijbedrijf maar is de scheepsbouw zelf evenzeer een belangrijk producent van buitenlandse betaalmiddelen en tevens een potentiële factor voor de onzichtbare uitvoer.

De aanzienlijke overschrijding van de initiële kostprijs, gevolg van de geringer produktie enerzijds en de voortdurende stijging der materiaalprijzen en lonen, maken buitenlandse opdrachtgevers veelal huiverig om hun opdrachten in Engeland te plaatsen. Aan het feit dat verschillende belangrijke Engelse rederijen schepen in Duitsland laten bouwen en dat Noorwegen, weleer een der belangrijkste opdrachtgevers, de Engelse werven de laatste jaren zo mogelijk mijdt, wordt stilzwijgend voorbij gegaan. Het zijn de buitenlandse steunmaatregelen in allerlei vorm, aldus de voorzitter der Engelse Scheepsbouw Conference, die oorzaak zijn van de vermindering der exportportefeuille. Maar al te vaak kan men, met negatie van de technisch hoge graad van efficiency op scheepsbouwgebied elders, nog steeds horen verkondigen dat Engeland de beste schepen bouwt en dat onder gelijke omstandigheden Engelslands scheepsbouw een beter produkt dan enig ander land levert.

De nationalisering der Engelse mijnen heeft generlei verbetering in de weinig gunstige situatie op mijnbouwgebied gebracht. Integendeel! Van ruim 73 mln. ton in 1913, toen van Engelslands mijnbouw terecht kon worden getuigd dat hij een der sleutelindustriën was, liep de uitvoer steeds meer terug. In het afgelopen jaar werd ca. 12 mln. ton uitgevoerd; dit jaar zal de uitvoer vermoedelijk niet meer dan 5 mln. ton bedragen. De Regering wenst de uitvoer te beperken teneinde de — zeer kostbare — invoer van Amerikaanse kolen te besnoeien. De National Coal Board werkt, mede door de aanvoer van Amerikaanse kolen, met aanzienlijke verliezen. In 1913 bedroeg Engelslands kolenproduktie rond 288 mln. ton. Hiervan

werd 73,4 mln. ter waarde van £ 50,7 mln. uitgevoerd. Het aantal arbeidskrachten in de mijnbouw bedroeg ruim een miljoen. Gedurende de eerste negen maanden van het afgelopen jaar bedroeg de produktie 162,9 mln. ton, waarvan 8,7 mln. ton ter waarde van £ 37,1 mln. werd geëxporteerd. Het aantal mijnwerkers daalde tot 705.000.

Sedert 1952 is voor een totaal van £ 253 mln., waarvan £ 179 mln. in de vorm van leningen, in de mijnbouw geïnvesteerd. Zichtbaar effect op de produktie hebben deze op zich zelf niet onaanzienlijke investeringen niet gehad. De mijnwerkers kunnen kwalijk stellen dat de, na de oorlog aanzienlijk verhoogde, lonen onvoldoende zijn. Het gemiddeld weekloon der mijnwerkers bedraagt naar recentelijk werd aangetoond £ 25, hetgeen stellig niet aan de lage kant is. Niettemin eisen zij wederom een verhoging van £ 1 per week, hetgeen de mijnbouw op een meerdere uitgave van ca. £ 35 mln. te staan komt. Exploitatie van onrendabele mijnen, verouderde outillage, verloop van arbeidskrachten, veelvuldige stakingen, verlet, het verzet der bonden tegen tewerkstelling van buitenlandse arbeiders, ziedaar enkele der factoren die tot de huidige onbevredigende en voor 's lands economie hoogst schadelijke toestand bijdragen.

De Engelse spoorwegen zijn eveneens een bron van zorg. Verouderde tractie en materiaal, voortdurende looneisen die het budget verstoren, maken dit staatsbedrijf, dat met alle andere takken van vervoer onder de British Transport Commission ressorteert, het tegendeel van lucratief. Zelfs indien men zich op het standpunt stelt dat een algemeen nutsbedrijf niet in de eerste plaats winst behoeft af te werpen, blijft de klacht dat men de modernisering — de stoomtractie speelt nog steeds de voornaamste rol — heeft veronachtzaamd. Men herinnert zich de bij herhaling op het laatste ogenblik door loonconcessies voorkomen spoorwegstakingen. Nochtans heeft de British Transport Commission wederom een loonsverhoging van 7 pCt. toegekend. Deze verhoging brengt een meerdere last van £ 25 mln. met zich en zal ongetwijfeld tot tariefsverhogingen leiden die haar weerslag zullen vinden in de kostprijs der industrie.

Hier raken wij trouwens één der ernstigste verschijnselen waaronder Englands economie te lijden heeft, t.w. de voortdurend nieuwe looneisen, viciëuze spiraal van lonen en prijzen! De verleden jaar toegekende loonsverhogingen bedroegen in totaal niet minder dan rond £ 400 mln.! Desniettemin staan er reeds nieuwe looneisen tot een totaal van rond £ 500 mln. aanhangig gemaakt. In het luttel aantal weken dat ons van de jaarwisseling scheidt werden reeds verhogingen tot een totaal van £ 60 mln. toegekend. De arbeiders in de metaalindustrie en de scheepsbouw, waarin rond 3,25 mln. arbeiders werkzaam zijn, eisen wederom een loonsverhoging van niet minder dan 15 pCt., hetgeen een bedrag van £ 150 mln. vertegenwoordigt. Dat de lonen der arbeiders in de scheepsbouw en -reparatie, mede door de overuren ten gevolge van de in maart 1947 ingevoerde 44-urige werkweek, de laatste jaren reeds zeer aanzien-

lijk zijn gestegen, zoals uit onderstaande tabel duidelijk blijkt, vormt kennelijk geen beletsel om nieuwe looneisen te formuleren.

Landarbeiders, bouwvakarbeiders, werknemers in de textielindustrie, onderwijzers, kortom een ganse reeks van werknemers formuleren onder het motto „de dure levensstandaard” dan wel „wij eisen ons rechtmatig aandeel in de gestegen winsten” voortdurend nieuwe looneisen. Men verliest hierbij volkomen uit het oog dat daarmee de inflatie in de hand wordt gewerkt en de loontrekkers de dupe worden van hun eigen kortzichtigheid. Het gevolg van de voortdurend stijgende inkomsten is een toenemende behoeftebevrediging, waaraan slechts ten koste van de uitvoer kan worden voldaan. Dit laatste weerspiegelt zich in een stijgend tekort op de handelsbalans dat in het afgelopen jaar met niet minder dan 44 pCt. toenam en tot £ 864,5 mln. is gestegen. Tegenover een toeneming van de waarde der door Engeland uitgevoerde goederen met 9 pCt. staat een stijging van de waarde van de invoer met 15 pCt. Goud- en dollarreserves daalden in 1955 van \$ 2.762 mln. tot \$ 2.120 mln. De dollarreserves hebben in verhouding tot de totale monetaire waarde van de handel in het sterlinggebied een nieuw laagtepunt bereikt. Engeland is thans ook de grootste debiteur der E.B.U. met een geaccumuleerd nadelig saldo op 31 december jl. van niet minder dan \$ 1.377.400.000. Daarentegen kan Duitsland bogen op het grootste geaccumuleerde creditsaldo, nl. van \$ 2.120.900.000!

„The Times” heeft kortgeleden onder het opschrift „A time for courage” de vinger op de wonde plekken gelegd. Het is noodzakelijk, aldus Englands voornaamste dagblad, dat de Regering, die haar greep op de zaken heeft verloren, zich bewust wordt dat 1956 een jaar van beslissende betekenis, zo voor het land zelf als voor de regeringspartij, is. Jaren van welvaart hebben Engeland economisch verzwakt. Wij hebben de middelen die geïnvesteerd moesten worden ten onrechte voor ons meerder comfort besteed en hebben op ons kapitaal ingeteerd. Inflatie wordt als iets noodzakelijks beschouwd; de gevaren worden genegeerd. De vakbondleiders belijden weliswaar de noodzaak van „produktiviteit” met de lippen maar slechts een heel enkele brengt de moed op impopulariteit te trotseren door erop te wijzen dat Engeland op veel te grote voet leeft. Indien de Regering niet krachtig stelling neemt tegen de regelmatig terugkerende looneisen en de weg van de minste weerstand blijft volgen zal het eind de last dragen. Het is de hoogste tijd dat een politieke leider van formaat doelbewust de strijd aanbindt tegen de hand over hand toenemende inflatie die als een sluipend, immoreel en uiteindelijk fataal, kankergezweel 's lands economie ondermijnt.

Het ware te wensen dat deze wekroep weerklinkt! Zij die Englands bewonderenswaardige strijd voor de vrijheid nog niet zijn vergeten, die de potentiële krachten kennen die in het Engelse karakter besloten liggen en beseffen hoe, juist in dit tijdsgewricht, Englands grote ervaring op internationaal politiek gebied een onmisbare factor is, hopen en vertrouwen dat de huidige onmiskenbare apathie onder de inspirerende leiding ener krachtige persoonlijkheid, spoedig zal plaats maken voor een hernieuwd elan dat Engeland wederom de plaats in de rij der grote naties doet innemen waarop het krachtens zijn verleden recht heeft. Mogen Englands huidige leiders beseffen dat de tijd dringt!

April	Gemiddeld weekloon incl. stukloon en overuren	Standaardloon
1947	138/5	104/-
1948	151/6	104/-
1949	151/6	109/-
1950	151/5	109/-
1951	165/7	120/-
1952	184/8	131/-
1953	200/5	138/6
1954	212/7	147/-
1955	233/6	158/-

Een stem uit het bedrijfsleven

Wet Beperking Cadeaustelsel

Per 1 maart 1956 zullen de „regelen tot beperking van de vrijheid tot het aanbieden en verstrekken van geschenken in verband met het uitoefenen van een bedrijf” of wel de „Wet Beperking Cadeaustelsel” in werking treden. De considerans van de wet luidt, dat een en ander wenselijk is ter bevordering van een ordelijk economisch verkeer.

Gedurende haar ontstaansperiode heeft de wet aan velerlei kritiek bloot gestaan en dat niet alleen via de normale kanalen van procedure voor het ontstaan van een wet; ook het georganiseerde bedrijfsleven heeft zijn waarschuwend stem laten horen. In dit opzicht kan o.a. genoemd worden het gezamenlijk adres van de vier werkgeversorganisaties aan de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, het adres van de Stichting „Het Merk-artikel” en dat van de Federatie van Organisaties van Groothandelsbedrijven in Kruidenierswaren. Eerstgenoemde organisaties hadden reeds tevoren in een uitvoerige nota van hun standpunt blijk gegeven.

In al deze stukken werden zowel principiële als praktische bezwaren naar voren gebracht. Vooral was belangrijk in dit opzicht de mening, dat men het cadeaustelsel, als één van de systemen van economische mededinging, door het bedrijfsleven zelf geregeld wilde zien. Blijkens de praktijk van het cadeaustelsel, waarbij nog geen sprake was van „uitwassen” — wat zijn eigenlijk uitwassen — wachtte deze materie nog geenszins op een regeling.

Indertijd heeft de heer Vixseboxse in de Eerste Kamer zich afgevraagd, wat de Minister van Eco-

C. VAN DER GIESSEN & ZONEN'S SCHEEPSWERVEN N.V.

gevestigd te Krimpen aan den IJssel

UITGIFTE van

f 783.000,- gewone aandelen aan toonder
(desgewenst op naam),
in stukken van f 1.000,- nominaal,
ten volle delende in de resultaten van het boekjaar 1956 en
van de volgende boekjaren.

De ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op bovenvermelde aandelen, uitsluitend voor houders van claims van gewone aandelen, bij haar kantoren te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage openstelt op

VRIJDAG, 2 MAART 1956

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur

TOT DE KOERS VAN 100 pCt.

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 24 februari 1956.

Prospectussen en inschrijvingsformulieren alsmede — tot een beperkt aantal — exemplaren van de statuten en van het jaarverslag over het boekjaar 1954 zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Amsterdam, 24 februari 1956.

KONINKLIJKE ZWAVELZUURFABRIEKEN

voorheen **KETJEN N.V.**

gevestigd te Amsterdam.

UITGIFTE van

6847 gewone aandelen aan toonder
(desgewenst op naam),
elk groot f 750,- nominaal, voor drie/vierden delende in de resultaten
van het boekjaar 1956 en ten volle delende in de resultaten van
de volgende boekjaren,

en van

nominaal f 12.000.000,-

**4% 20-jarige in gewone aandelen converteerbare obligaties, in
stukken aan toonder van f 1.000,- nominaal, waarvan
f 2.870.000,- obligaties ondershands à pari zijn geplaatst.**

De ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op f 5.135.250,- gewone aandelen en op de resterende f 9.130.000,- obligaties, uitsluitend voor houders van claims van gewone aandelen, bij haar kantoren te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage openstelt op

DONDERDAG, 8 MAART 1956

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur

TOT DE KOERS VAN 100 pCt.

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 28 februari 1956.

Prospectussen en inschrijvingsformulieren alsmede afdrucken van de trustakte zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Amsterdam, 28 februari 1956.

nomische Zaken, met zijn ongetwijfeld zeer scherpe kijk op de vereisten van een goede economische politiek, bewogen heeft met de indiening van dit wetsvoorstel tot beperking van het cadeaustelsel. Hij kon geen ander motief vinden dan, dat de Minister, uit loyaliteit t.a.v. zijn Staatssecretaris, wie de middenstandsbelangen na aan het hart liggen, hem in zijn pogen gesteund heeft een dertigjarig aftands stokpaardje van de georganiseerde middenstand van stal te halen.

Deze wet gaat een materie regelen voor dewelke geen wet nodig was geweest. De maatschappij wil ook een dergelijke regeling niet en het frappante is thans, dat de cadeau-gevende geledingen van het bedrijfsleven zich niets, maar dan ook niets van deze wet aantrekken, zonder echter met deze wet in conflict te komen. Verzendhuizen voor textiel, huishoudelijke artikelen en galanterieën rijzen als paddestoelen uit de grond.

Zulke handelingen, in strijd niet met de letter doch wel met de geest van de onderhavige wet, maken het straks voor de rechterlijke macht zeer moeilijk, waarom zij er wel toe zal overgaan in dezen een relatiever standpunt in te nemen. Een dergelijke handelwijze evenwel maakt deze wet tot een farce, hetgeen in ons democratisch staatsbestel als een ernstige zaak moet worden beschouwd.

's-Gravenhage.

J. PLANDSOEN, ec.drs.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Ondanks het passeren van de 21e van de maand en het ingaan van een nieuwe kaspercentage-periode, bleef de geldmarkt ook de afgelopen week krap. Papier van enkele maanden resterende looptijd noteerde ca. 1 5/8-1 3/4 pCt., callgeld, dat slechts schaars verkrijgbaar was, 1 pCt. per jaar.

Voor zover er banken zijn, die wat ruimer in hun liquiditeiten zitten dan hun collega's, voeren zij thans een voorzichtige beleggingspolitiek, zulks vooral met het oog op de komende ultimo, te verwachten verdere belastingbetalingen door hun cliënten en het feit, dat er in de naaste toekomst slechts weinig geld uit vervallend schatkistpapier vrijkomt. Van de mogelijkheid om in Londen, na de jongste discontoverhoging aldaar, op aantrekkelijke condities papier te kopen, schijnen de Nederlandse korte beleggers in het algemeen hierdoor nog slechts weinig te hebben geprofiteerd.

De kapitaalmarkt.

Het groeiend vertrouwen bij het Amerikaanse publiek in een herkandidatuur van President Eisenhower en — in mindere mate — nieuwe stock-splits waren de voornaamste oorzaken van een stijging in Wallstreet, die het aandelenkoersniveau omhoogstuwde tot ongeveer het peil, dat daar van einde november 1955 tot begin januari 1956 heerste, een peil, dat slechts weinig lag beneden het onmiddellijk vóór de grote koersval van september 1955 geldende.

In Amsterdam vond er eveneens een koersstijging op de aandelenmarkt plaats, doch slechts van geringer omvang. De algemene index van A.N.P.-C.B.S. steeg tot 209,1, een cijfer dat dichterbij het laagtepunt

van deze index gedurende het laatste halfjaar (nl. 202,7 op 28 oktober 1955) dan bij het hoogtepunt tijdens deze periode (239,7 op 6 september 1955). Wellicht, dat er in Amsterdam in de toekomst weer eens een flinke koersstijging zal losbarsten, als er zich — ten gevolge van hernieuwde Amerikaanse vraag naar de Nederlandse „internationals” — eerst een dollar-bui boven het Damrak heeft ontlast; de laatste weken was daarvan echter nog niets te bespeuren.

De Nederlandse aandelenmarkt heeft het de afgelopen weken in hoofdzaak moeten hebben van de binnenlandse beleggers en voor deze was voorzichtigheid voor en na het parool. Deze houding is vermoedelijk ook de voornaamste reden voor de steeds voortgaande stroom van emissies van converteerbare obligatieleningen door Nederlandse ondernemingen. Dergelijke stukken immers geven de beleggers de gelegenheid rustig de kat uit de boom te kijken, eerbare obligatiehouders te blijven, als „de” crisis toch onverhoopt zou uitbreken, en in de aandelen sfeer over te stappen, indien dit, bijvoorbeeld door een verdere waardedaling van de gulden i.v.m. loon-prijzen, voordelig zou blijken.

Voorzichtigheid is en blijft uiteraard evenzeer troef bij de beleggers in de zuivere obligatiesfeer. Terwijl deze beleggers momenteel met prima Engelse en Duitse obligaties een rendement van ca. 5 à 7 pCt. per jaar kunnen maken, bepalen zij zich toch voor het overgrote deel tot Nederlandse obligaties, die een rendement van ca. 3,4 à 3,5 pCt. afwerpen. Valuta- en politieke risico's vormen in de praktijk een belangrijke rem, niet alleen voor de institutionele, doch ook voor vele particuliere beleggers, om op dergelijke buitenlandse beleggingen over te gaan. De heg, die op deze wijze de Nederlandse kapitaalmarkt van het buitenland afscheidt, vormt een van de omstandigheden, die het de Nederlandse vragers naar niet-risicodragend kapitaal, met name Overheid en bedrijfsleven, mogelijk maakt op een goedkoopte-eiland voort te blijven leven.

Aand. indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	10 febr. 1956	17 febr. 1956	24 febr. 1956
Algemeen		207,9	206,2	209,1
Internat. concerns		265,4	265,5	270,4
Industrie		158,8	158,7	161,5
Scheepvaart		163,2	159,9	161,7
Banken		159,6	157,2	155,1
Indon. aand.		148,2	138,1	137,4
Aandelen				
Kon. Petroleum		638	637	647½
Unilever		328½	329½	339½
Philips		322½	320	327½
A.K.U.		307½	312	314
Kon. N. Hoogovens		380½	291	300
Van Gelder Zn.		265½	265½	267½
H.A.L.		211	204½	205½
Amsterd. Rubber		125½	109	109½
H.V.A.		136½	130	130
Staatsfondsen				
2½ pCt. N.W.S.		78½	78½	79½
3-3½ pCt. 1947		98½	98½	99
3 pCt. Grootboek 1946		96%	96½	96%
3 pCt. Dollarlening		95½	95%	96%
Diverse obligaties				
3½ pCt. Gem. R'dam 1937 VI ...		100½	100%	100%
3½ pCt. Bk. v. Ned. Gem. 1954 II/III		96%	96%	96%
3½ pCt. Philips 1948		106%	101½	101½
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen		100%	101½	100%
3½ pCt. Westl. Hyp. Bank		96	95½	95

J. C. BREZET.

SPECIFICATIE DER EMISSIES IN NOVEMBER EN DECEMBER 1955

(Bedragen in duizenden guldens; koersen en rentevoeten in pCt.)

	Bedrag (nominaal)	Koers	Bedrag (reëel)	Rentevoet	Looptijd
november:					
Obligaties:					
<i>Overheid:</i>					
Investeringscertificaten	3	100	3	3	13 1/2
Beleggingscertificaten	2	100 1/2	-2	3 1/4	43 1/2
<i>Particulieren:</i>					
Mannesmann Aktiengesellschaft te Düsseldorf 3)	DM 3.000	102 3/4	2.762	5 1/2	18
N.V. Nederlandsche Spoorwegen te Utrecht	50.000	-100	50.000	3 1/2	20 1/2
De Auto Financier N.V. te Groningen	650 4)	100	650	4 1/2	20 1/2
Vereeniging voor Ziekenerpleging te Amsterdam	1.200 5)	100	1.200	3 1/4	35 1/2
N.V. Ruhaak en Co. te 's-Gravenhage	600 6)	100	600	4	25 1/2
Enkes N.V. te Leidschendam	800 7)	100	800	4	15 1/2
Koninklijke Nederlandsche Papierfabriek N.V. te Maastricht	5.000 8)	100	5.000	3 1/4	20 1/2
Aandelen:					
De Auto Financier N.V. te Groningen (aand. B)	200 9)	100	200		
Enkes N.V. te Leidschendam	325	100	325		
N.V. Nationaal Grondbezit N.V. te 's-Gravenhage (aand. A)	500	100	100 10)		
december:					
Obligaties:					
<i>Overheid:</i>					
Investeringscertificaten	29	100	29	3	13 1/2
Beleggingscertificaten	6	100 1/2	6	3 1/4	43 1/2
N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten te 's-Gravenhage	20.000	-99 1/4	19.950	3 1/2	40 1/2
<i>Particulieren:</i>					
Dekkers N.V., Dordrecht	500 11)	100	500	4 1/2	15 1/2
Willem Smit & Co's Transformatorenfabriek N.V. te Nijmegen	3.000 12)	98 3/4	2.963	3 1/2	20 1/2
N.V. Verenigde Aannemersbedrijven v/h Zwolsman te 's-Gravenhage	3.000 13)	100	3.000	4	20 1/2
N.V. Export-Financierings-Maatschappij te 's-Gravenhage	25.000	100	25.000	3 1/4	10 1/2
Vereeniging Nederduitsch Hervormd Dianocessenhuis te Arnhem	1.800 14)	100	1.800	4	35 1/2
Aandelen:					
Dekkers N.V. te Dordrecht	348	115	400		
N.V. Zuid-Afrikaans Handelshuis te Amsterdam	968	150	1.452		
Hollandsche Bank-Unie N.V. te Amsterdam	2.000	250	5.000		
N.V. Ablasserdamsche Waterleiding te Amsterdam	88	100	88		
N.V. Maatschappij tot Exploitatie van Steenfabrieken Udenhout, v/h Weijers en Co. te Udenhout	500	105	525		
Eerste Noord-Nederlandse Auto Maatschappij te Groningen	113	100	113		
N.V. Rotterdamsche Disconterings Bank van 1928 te Rotterdam	500	106	530		
Koninklijke Papierfabrieken Van Gelder Zonen N.V. te Amsterdam	12.236	100	12.236		
N.V. Boek en Wereld te Groningen	40	100	40		

1) Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing te allen tijde toegestaan.

2) Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing van zekere datum af toegestaan.

3) Certificaten van converteerbare obligaties in coupures van DM 1.000.

4) Waarvan conversie f. 131.500.

5) Waarvan reeds op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst f. 400.000.

6) In aandelen converteerbare obligaties.

7) Waarvan reeds op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst f. 300.000.

8) Waarvan reeds op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst f. 1.000.000.

9) Waarvan reeds geplaatst f. 110.000.

10) Verplichte storting 20 pCt.

11) Conversie f. 140.000.

12) Waarvan reeds f. 750.000 op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst.

13) In aandelen converteerbare obligaties.

14) Waarvan reeds f. 700.000 op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst.

EMISSIES IN 1955
(Reële bedragen in duizenden guldens)

Maand	Obligaties	Aandelen	Totaal	Waarvan conversies	Uit omzetting van andere beleggingen en geblokkeerd te goed	Nieuw geld
januari	602.588	114.014	716.602	—	13	716.589
februari	27	18.660	18.687	—	27	18.660
maart	101.007	4.080	105.087	—	7	105.080
april	1.350	2.820	4.170	—	50	4.120
mei	23.519	14.964	38.483	—	24	38.459
juni	105.579	11.547	117.126	—	9	117.117
juli	38.969	5.901	44.870	—	35	44.835
augustus	40.025	18.414	58.439	—	25	58.414
september	263.526	17.215	280.741	—	6	280.735
october	28.850	196.993	225.843	—	10	225.833
november	61.017	625	61.642	132	5	61.505
december	53.248	20.384	73.632	140	35	73.457
Totaal 1955	1319.705	425.617	1745.322	272	246	1744.804
Totaal 1954	552.551	71.657	624.208	—	631	623.577

DE OLVEH VAN 1879

PENSIOEN VERZEKERINGEN

VOOR IEDER BEDRIJF EEN PASSENDE REGELING
VOOR IEDERE REGELING EEN PASSENDE VERZEKERING

Deskundig
advies wordt
op aanvraag
gaarne verstrekt.

Kortenaerkade 1 - 's-Gravenhage - Telefoon 180120

vacatures

(Zie ook pag. 170)

Overweegt U eens ook

E.-S.B.

in Uw publiciteit te
betrekken!

U zult er vreugde van beleven

HOOGOVS IJMUIDEN

De Koninklijke Nederlandsche Hoogovens en Staalfabrieken N.V.
te IJmuiden vraagt

een jonge econoom

met enige ervaring, ter assistentie van de leiding van de Administratie bij de
behandeling van algemene vraagstukken op administratief-economisch gebied.

Leeftijd tot 30 jaar.

Eigenhandig geschreven sollicitaties met beschrijving van opleiding en levensloop worden,
vergezeld van een recente pasfoto en onder vermelding van ons nummer ESB 623, ingewacht
bij de Sociale Afdeling Beambten.

VAN MIERLO EN ZOON n.v.

Bankiers te Breda,

roept sollicitanten op voor de functie van

Chef van de effectenstudiedienst

Vereist wordt een zodanige theoretische en praktische kennis van het effecten- en beleggingswezen, dat men in staat is zelfstandig een verantwoorde voorlichting te geven over alle aangelegenheden en vraagstukken, die bij effecten kunnen optreden, in het bijzonder bij het samenstellen en beheer van effectenvermogens. Men moet in staat zijn in woord en geschrift adviezen en meningen helder en duidelijk voor te dragen.

Geboden wordt een zelfstandige en leidinggevende functie, die overeenkomstig bekwaamheid wordt gehonoreerd.

Brieven met opgave van opleiding, ervaring en kennis te richten aan de Directie.

Bij de Afdeling der Domeinen van het Ministerie van Financiën kan worden geplaatst een

MEDEWERKER

die zal worden belast met de voorbereiding van zaken betreffende bestemming, uitgifte en beheer van agrarische domeingronden. Vereist: Dipl. Landbouwhogeschool of Economische Hogeschool met ruime kennis op gebied van de landbouw. Soll. onder vermelding van vO 314/602 (in linkerbovenhoek env. en brief) aan de Centrale Personeelsdienst, Bezuidenhoutseweg 15, Den Haag.

Abonneert U op E.-S.B.

Bij het Bureau voor Handels- en Industrie-
belangen der Gemeente Amsterdam

bestaat de mogelijkheid tot plaatsing van

een Doctorandus in de Economie

ter vervulling van de betrekking van
Econoom.

Salarisgrenzen min. f 7800.—, max. f 9852.— per jaar,
kindertoelage volgens gemeentelijke regeling.

Leeftijd bij voorkeur niet boven 40 jaar.

Vereist is ervaring in researchwerk, statistiek en documentatie, bij voorkeur op economisch-technologisch gebied.

Sollicitaties onder No. 1027 binnen twee weken na verschijning van deze aankondiging te zenden aan de Directeur der Gem. Personeelsvoorziening, Sarphatistraat 92, Amsterdam (C.).

**Vooraanstaand concern
op het gebied van de
confectie-industrie**

vraagt:

chef van de organisatie-afdeling.

Vereist worden: een zeer ruime alg. ontwikkeling, bij voorkeur op ingenieursniveau; gedegen organisatorische ervaring; kennis van de diverse aspecten der bedrijfsorganisatie, zoals arbeidsanalyse, tarief-systemen, routing, e.d.; leidinggevende capaciteiten.
Leeftijd plm. 40 jaar.

Aangeboden wordt: een zelfstandige, verantwoordelijke functie in een dynamische onderneming. Honorering naar bekwaamheid.

Uitvoerige, eigenhandig geschreven sollicitaties worden ingewacht onder no. 1063 aan het:

**Psychologisch Instituut der Bijzondere Faculteit
Gedempte Oude Gracht 90, Haarlem.**